

**Paramiči aj pa čačimos pe
Romani šib KELDERASH**

2

Paramiči aj pa čačimos pe Romani šib KELDERASH

2

Angelina Dimiter-Taikon, Fatima Bergendahl, Iren Horvatne,
Jonny Ivanovitch, Kati Dimiter-Taikon, Mirelle Gyllenbäck
aj Mai Beijer, šerotno pe o projekto

So si ande kniska

Angluno divano.....	5
---------------------	---

6. Romane traditsi tai praznikuri

O manuŝ aj e řavda.....	9
Pačivalimos.....	10
Pa romani bax aj bibax.....	11
Mardo dilo.....	12
Amenge si anda jekh avreste.....	14
E Kali Sara.....	16
Papinengo Pativ.....	18
Gurabie.....	20
Luludjanko najimos.....	21
E boraki gřli – Brudens sãng.....	22
Hennaki Tradicija.....	23
Duj, duj.....	26
Le rom aven te mangen la Bettya.....	27
Baro abijav gelo.....	28
E barikani prinsesa.....	29
Bokoli.....	31
Ame alonas neve cali.....	32

7. E skola tai o libročaito

Jekh laŝo vortako.....	35
Richardo.....	36
E Roma Kulturklassa aj gosti khatar Rusija.....	38
Teknikasicarimaski 1 – Puřimos (Intervjui).....	40
Teknikasičarimaski 2 – Te alos divano anda ramomata.....	42
Teknikasičarimaski 3 – Sikaves katar lan o gor.....	44

Te gines majdur aj te arese kaj čiro suno	46
Če xabe si adžes?.....	48
Xabe si mišto.....	49
Muro šav kamel te khelel pe menči.....	50
Le khelimasko gruppo Terne cherhaja ando RKC.....	52
Drago mange te kerav buči grastensa	54

8. Ame le rom tradas

Vojako sim kana tradav.....	57
Anda kudo ame le rom tradas.....	58
Ame tradas andi Lourdes.....	60
When it`s pouring with rain – Är ni kvar? Ni ska ut!.....	62
E Sara avili sar nasadi ando Svedo	64

9. Trajo cirkosko

Cirko.....	67
Muro suno sas te ankliaj sabiari.....	68
Šičarimos pe gava	70
Cirko Brazil Jack	71

10. Le beršeske vremi, žigenji tai natura

O kham aj e barval.....	75
Khereske žigeņi.....	76
Romane šičarimata aj divanori pa žigeņi.....	77
I žungali papin.....	78
Muro grast o Marko.....	82
Dade, kin mange grastores – Köp en häst, far!.....	84
Poetsi pa milaj aj pa iven.....	86
Kana o kham tuniaričil.....	87
Yagorya murdine – Eldarna har slocknat.....	88
Anava bufarenge.....	90

Paramiči aj pa čačimos pe Romani šib KELDERASH 2

© Text: Skolverket 2009

Form: Ordförrådet/Maria Westberg

Tryck: Davidsons Tryckeri AB, Växjö

Upplaga: 800 ex

Patretsi:

Burhan Misirli, rig 9–11, 13, 15, 19–20, 22–25, 27, 48–49, 55, 57,
61, 63, 67, 69, 75, 86, 88–89

Raija Wallenius, rig 29, 59, 76, 79, 80, 83, 85

Mikael Demetri, privatno album, rig 39, 70

Kati Dimiter-Taikon, rig 37

Fred Taikon/É Romani Glinda, patretsengi, rig 16, 46, 51, 53

Malcolm Jacobson, rig 71–73

Rene Asmussen/Scanpix Sweden, rig 65

Kaj šaj manges o bufari:

Fritzes kundservice

106 47 Stockholm

Telefon: 08-690 95 76

Telefax: 08-690 95 50

E-postadress: skolverket@fritzes.se

www.skolverket.se

O numero: 10:1164

ISBN 978-91-86529-03-1

Le bufaria Paramiči aj čačimos 1–2 si lašarde pala jek regeringsbuči ando 2008-2009, sar ažutimos te barol aj te lašaren bufaria aj kaver školakebufaria kaj le nationella minoritetori. Skolverket kerde buči ande jekthan me o Språkforskningsinstitutet, Stockholm stad.

Angluno divano

Ande gadala bufaria šaj gines pa *Paramiči aj pa čačimos – pe romani šib 1–2* kaj si pe sama kana šičares studentori ande daki šib. O matrialo sikhavel so sas dedumult, sikhavel kana sas lenge deja aj dada, lenge ņamori kana sas terne. Kathe si vi romane paramiča aj vi traditionella paramiča kaj si ramome romanes. O gindo si te avel o matrialo ramome pe romano perspektivo, aj te avel andre romanimos. Ame kaj lašardam le bufaria kamlamas te avel o matrialo kaj le studentori aj kaj le sit'aritoria pe insperatcija aj pe voja gad'a sar sas amenge. Kathe si le textori, diktori aj vi gilia malade pala sa le berš te šaj avel pe hažna svako neske.

Pherdo šibake verzija

Gadala bufaria si ramome pe arli, lovara aj kelderash kaj si verzija pe romani šib. Gadala bufaria aj vi jek gažikani verzija šaj arakhes pe Skolverkets webb rig **www.skolverket.se**. But anda le textori si neve numa uni si anda phurane textori kaj si cirdine khatar kaver romane bufaria.

Karing kaste boldas ame

Paramiči aj pa čačimos – pe romanes 1 bufari lel-pe ke šov studentori ramonde pa peste, jek presentacija. Le textori si ramome pe lengo romano variteto aj gažikanes. Prinžares tut ande lengo divano? Godola si le studentori kaj ame boldas ame karing.

Tema

Kana dikhes maj angle ando bufari, si o bufari hulado ande tema. Vi le duj bufaria si lašarde sa jek fjal. Atunči šaj alos savi tema si maj važno ando čiro šičarimos kaj le studentori. *Me aj muri familja* si jek tema kaj but sit'aritoria alon anglunes. Godo si ando BUFARI 1. *Škola aj hobi* si pale jek tema kaj but žene alon. Godo si ando BUFARI 2. *Romani tradicija aj bare džesa* si jek tema kaj šaj žas palpale berš pala berš. Kathe si pherdo textori ando BUFARI 2. Kana lašares buči klasaki, dikh atunči ande vi le duj bufaria anglunes!

Metodori

Kaj svako tema si vi jek šibako levelo aj kaj uni textori šaj keres maj butivar lensa bući. E angluni data šaj avel mišto te ginel o sit'aritori le textori kaj antrêgo klasa anda muj. Atunči vi šaj keren antrêgo gruppa divano pa o texto kaj ašunde. Maj angle šaj ginel le studentori korkoro o texto aj vi birin te keren e bući kaj si kaj o texto. Uni textori si lašarde te šaj keres divano antrêgo klasa. But anda le textori si lašarde te keres intervjuori. Naj dosta ke si lašo divano ande le textori. Šaj avel vi pe hažna sar te keren le studentori intervjuori laše pe phure manuš vaj pe manuš kaj keren bući. Le paramičia aj tradicija šaj avel jek profundo kaj le studentori te keren teatra. Maj but ideori karing e bući si ando *Metodako bufari – Klasaki žanglimos pala CFR*, Skolverket 2008–2009. Godo šaj cirdes tele pe Skolverkets webb rig *arli, kelderash, lovara* aj si vi pe *gažikani šib* aj *englišicka*.

Europako consiljo kursako plano pe romani šib, CFR

Alondam khatar o matrialo kaj si lašardo pala *Europako consiljo kursako plano pe romani šib* (Curriculum Framework for Romani, CFR, 2008) aj *Metodako bufari klasaki žanglimos pala CFR*. Kana ame lašardam gata *Metodako bufari* ačardam ame savendar textori trubol kaj le studentori aj kaj le sit'aritoria, te šaj keren bući pala sa godo šibako šičarimos aj šibako žanglimos sar si ando Europako consiljo kursako plano.

Šibako levelo

La šibako žanglimos ande romani šib si difirentno maškar glati aj ternimata. Ame le sit'aritoria aj ame kaj ramosardam le bufaria aj vi godola kaj alonde avri textori khatar kaver bufaria, žanas ke si baro difirentno ando šibako žanglimos. Anda godo si ande vi le duj bufaria vužori šibake textori aj vi maj phare textori. Ando *CFR kursoko plano* levelo sar A2, B1 aj B2. O maj vužoro levelo si A1 kaj ame das reko-mintacija tumenge te keren bući sar si ando *Metodako bufari*.

Save berš

O matrialo ande le textori boldel-pe karing le berš 9–10 aj kaj maj phure ternimata ande škola aj gymnasium. Uni divanori si lašarde te gines anda muj aj te avel tut svato aj divano kaj maj cinoře glati. Kathe si vi textori aj diktori kaj studentori kaj phiren ande bare manušengi škola.

So si andral

Te avel maj vužoro kaj studentori aj kaj le sit'aritoria te arakhen le textori, thodam len ande gadala temori.

Bufari 1

- Me aj muri familja
- Ame sam rom
- Romani šib, si muri daki šib
- Romane bućia
- Gili si muro trajo

Bufari 2

- Romani tradicija aj bare džesa
- Škola aj hobi
- Ame le rom tradas
- Trajo ando cirkus
- Vremi, žigeñi aj natura

Le manuš kaj ramonde le textori, ramosarde pe goda šib kaj von žanen maj mišto. Kothar si le textori bolde pe kaver romane varitetori vaj bolde pe švedicka. E bućiaki gruppa aj manuš kaj keren bući le romane šibasa dine duma sar te avel o matrialo aj sar si e šib lašardi ando bufari. Pe uni vorbi lam andre le manuš kaj len sama pala e šib khatar Språkrådet. E švedicko verzija si pe sa godo levelo kaj si e romani verzija te šaj aćaren le studentori kaj naj len kadči žanglimos ande šib e romani. Te saj avel e verzija gažikani lenge pe hažna.

Uni diktori kaj alondam si anda o antologin Bi kheresko Bi limoresko aj thondam len sar von si ramome aj vi sar si gažikanes. Sa gad'a si pa le textori kaj ramonde le studentori ando angluno bufari BUFARI 1. Ame kamas te sikhavas ke šaj biris te gines pherdo romane varitetori, na ferdi čiro dialekto. Vaj šaj sumaves te gines!

Ame khatar la bućiaki gruppa maj sas amen žine kaj ažutisarde ande romane gilja, tolmačimos aj vi šibako dikhlimos khatar: Adam Szoppe, Baki Hasan, Domino Kai, Dragan Lärland, Erland Kaldaras, Fatima Miftar, Hans Caldaras aj Monica Caldaras. Le patreysi si makhle khatar Burhan Misirli aj Raija Wallenius. O Fred Taikon ažutisarda me vi phurane aj neve patreysi. Ande le paslenli riga ande le bufaria si uni Internet riga.

Te del tumen o Del but bax ande tumaro šiçarimos!

STOCKHOLM ANDO DECEMBRO 2009

*Angelina Dimiter-Taikon, Fatima Bergendahl, Iren Horvatne, Jonny Ivanovitch,
Kati Dimiter-Taikon, Mirelle Gyllenbäck aj Mai Beijer, šerotno pe o projekto*

*Romane
traditsi
tai
praznikuri*

O manuš aj e řavda

Jek džes gelo amoro Del o phuro pe phuv, vo mangla te zumavel kaste si maj but řavda. Vo la te zumavel le barroren numa lende nas gad'a bari řavda, von phařadile. Atunči la o Del kaver želi, vo la sastri, xarkuma, kašt aj kaver želi kaj si zurale. Numa vi von phařadile. Či e phuv nas la řavda, ke vi voj phařadili.

Atunči boldape o Del karing le žigeňi, vo alosarda le maj zurale žigeňi, e tigra, o riš, o ruv aj sa le bare zurale žigeňi kaj si. Numa kaj či jek anda le žigeňi nas len řavda. Atunči dikhla o Del le manušes, vo la aj zumada les manušes lungo vramja. Le manušes sas les e maj bari řavda pe antrêgo lumja. Vi ando nekazo aj vi ando problemo, sa voj řevdilas. Vi te sas čořori aj naj la papući, vaj xabe godo džes, sa si la řavda. O manuš vi šaj dikhel peski glata te merel – aj sa gad'a řivdil. Čačas, aj vramjasa vi bistrel.

Jek phurano romano divano: *Kati Dimiter-Taikon*

Pačivalimos

Kerdila rat. Avral le žukela ašundonas aj dural e gili. Baro tačimos sas ande soba aj naštivas te putrav e felestraja anda e muca aj pala le cincaria. Muro dad aj muri dej inke či sovenas. Ašunavas sar von denas duma pa tehara. Anda jek data bašavel var-ekon pe o vudar. Kon šaj avel? Pale nasvajlo muro papo? Akana de duj kurke sas o doktoro svako rat.

– Anjur, ža aj dikh kon si, phenel muri dej. Muro dad lel pe peste peko gad aj žal avri. Me ašunav sar muro dad del duma varekasa aj o hango naj mange prinžardo. Muro dad avel andre aj phenel kaj muri dej.

– Sabrije, avral si jek phuro rom aj naj les kathe kaj te sovel. Či prinžarel kanikas khate. Vo kamel te rat'arel jek rat. Aj tehara vo žaltar.

– Na, či žalpe! Ame či žanas les vaj kon vo si aj pherdo glati si ando kher. Vo šaj mudarel amen savořen ando kher. Vo naštil te rat'arel amende. Trade les varekaj, phenel muri dej.

– Vušti opre aj ker so phenav! Lašar leke jek than ande bari komnata. Naj kanči anda jek rat te rat'arel!

Muri dej kerda so muro dad phenda. Voj či kamelas te xalpe lesa te na vušten le glati. Muro cinožo pral rovelas zurales angla so la les lindri. Muri dej geli kaj jek phuri žuvli te dikhen te na dine les jakhalo. Kaj sas khote atunči maj vušoro la mure prales lindri.

Kana muri dej dikhelas pe o phuro rom ke sas melalo aj šorvalo aj ferdi sas les jek cinožo gono pe le zeja, delas pe voj gindo.

– Sostar avelo vo khate? Kas rodel vo? Voj pušel lestar.

– Kames te xas vareso?

– Na, raklio! Numa kamav te tama tele aj te sovav akana.

Teharin vušten muri dej te lašarel xabe kaj o gosto. O phuro rom aba gelotar. Kana muri dej vazdel o than kaj suta o phuro rom, arakhel voj pherdo love telal o šerand. Fajma o phuro rom kamla te sikhavel pativ karing muro dad kaj mukhla les te rat'arel.

Fatima Bergendahl

O divano si boldo pe kelderašiska:
Kati Dimiter-Taikon

Pa romani bax aj bibax

Duj rom dinepe gindo te žan te phiraven-pe jek kurko te šaj dikhen manušen aj te šaj dikhen len le manuš. Gele kaj gele, aj aresla len e rat po drom. Naj amen kaj te sovas. Roden than, roden, aj roden aj arakhle jek phago kher. Phende jek avreske, so rodam arakhlam. Den andre ando kher aj phenel jek anda le rom.

– Petro, pašlo to paša o zido, aj me pašlovav paša o vudar.

– Mišto, phenel o Petro.

– Del tut o Del laši rat.

Pašlile le duj rom, sute. Maškaral ande rat avel o gažo le kheresko khere. Dikhel sar soven le rom. Lel jek bari rovli aj marel žurales ando rom, kaj sovel paše paša o vudar. Mukhel e rovli aj žaltar. Vuštel o rom o mardo, aj phenel:

– Petro, sar sas te avel te pašlilanas to paša vudar akana, aj me te lav čiro than.

– Mišto, roma, phenel o Petro

– Del tut o Del bax.

Pařude le rom thana, pašlile aj sute. Akana avilo o mato gažo, la e rovli aj phenda:

– Kadales , kaj sovel angla vudar aba mardemles mištores, akana te mardemas le kavres kaj sovel karing o zido.

Marda le romes, aj la peski rovli aj vi gelotar.

Gad'a si le romeski bax. Pe fer savi rig te pašlola o rom, vaj vordal vaj inčal, sa vo mardol.

Jek prinžardi paramiči phendi khatar: *Angelina Dimiter-Taikon*

Mardo dilo

Sar nakhel godo kas naj les godži?

Varekana trajilas jek rom aj leski romni. Von aba phure sas ta ferdi lengo jek šav trajilas lensa. Vo o gero sas diloro. Butivar phenelas leski dej leske te žal avri anda o kher te phiravel-pe maškar le rom aj te šičol vareso. Pala but vrama pačajas o diloro peska dako muj aj gelo maškar le rom. Da andre ande jek kher, bi te na mothol te aven baxtale. Vo da andre ando kher sar jek guruv ande štala. Vorta pe goda vrama sas le rom barval, khote ando kher. Le rom bešenas aj hulavenas le galbi. – Tuke jek morokoto, mange jek morokoto.

O dilo šav gelo angle lende aj azbalas len aj dilarelas len aj či mukelas len hodina. Le rom kaj hulavenas le galbi, xolajle, aj pe-la lenge o šavožo vuřoto. – Mo, kon si kako vuřoto manuš, kaj či del amen pača, trobul te šičaras les godži. O diloro ašunda so von phende, aj pušla lendar: – Sar tume žanen ke mori dej trada man te šičaren man godži. Kana le rom ašunde so vo phenda, sas lenge goda dosta aj len aj phenen leske: – Ame žanas sa! Aj lene te maren le dilores. Aj vi šude les avri anda kher.

Rojimasa avel o diloro khere, sa voneto aj ratalo. Leski dej pušlales. – So kerdan muro šav, kon murdarda tut? O diloro mothoda peska dake so kherda aj kaj sas.

– Jaj, moro šav, če dilo san! To trobusas te phenes: Te avel tumaro džes baxtalo romale, te žutil tumenge o svunto drago Del, sa so hulaven te del tumen o Del kasi ta mušaj te ingeren sa pe vurdon. Tu te phendanas gada, kam sas de den vi tot le rom čiřa galbi. O dilo radujisalo, inke žanas le asva pa leske jakha aj phenda: – Misto dale, kaver data phenava gada sar phendan.

Načila trin, štar džes; aj gelo o dilo šav pale maškar le rom. So dikhel, anda jek kher ingeren avri jeke mules. Das pe godži so šičarda les leski dej aj lel pe te sipil: – O Del te ažutil tumen! Te phiraven aj te ingeren, aj šoha te na načol kodo so ingeren! Kana ašunde le rom so o dilo šav šinavel lenge, line le rom te dikhen pe jek avreste: – Mo, so phenel kado? No dikh, so šinavel amenge! Naj dosta amaro bajo aj čorišimos vo inke maj šinavel amenge maj but čorišimos. Ažuker, šičarav-les me!

Dine pe o dilo šav aj mardeles kadeči ta daba arislo khere. Gada rovel sar te xasavol e lumja. Vo rovel ande peska dake angali aj phenel lake so pasisajla. Pharimasa phenel leski dej leske:

– O, o muro šav! Či trobusas te phenes gad'a. Numa trobusas te les tele čiri peleria pa šero aj te tos tut te roves sar jek beršind. Sas te dikhes pala gropomos, sas te akharen tut pe pomana aj vi pilanas aj vi xalanas.

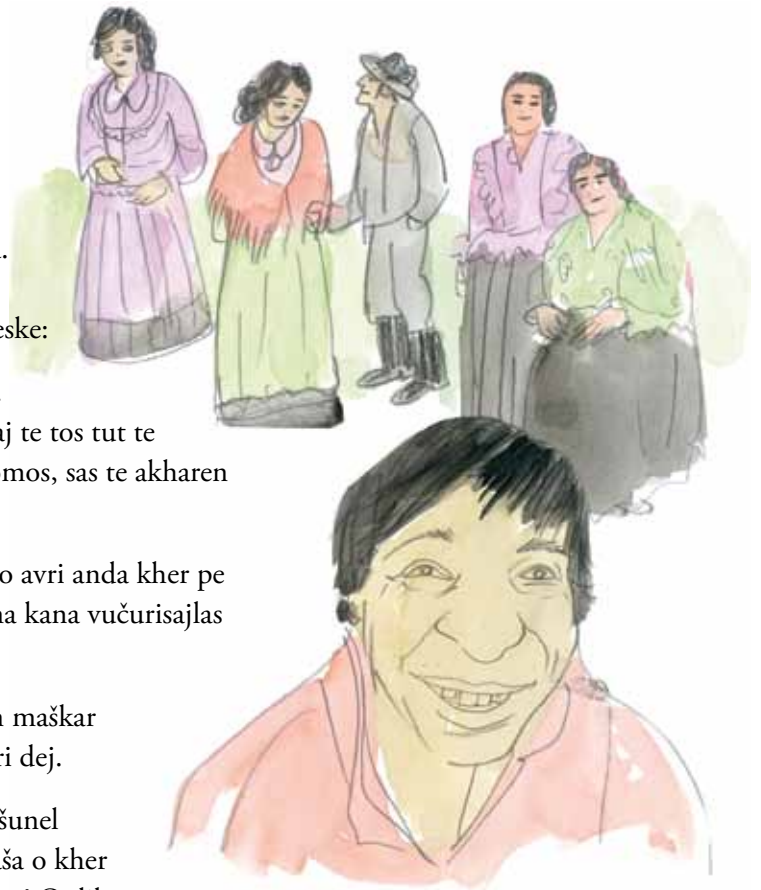
Akana naj kasa te des duma. O dilo šav či gelo avri anda kher pe duj, trin kurke. Daralas ke mardol pale. Numa kana vučurisajlas leske ando kher da pe vo gindo:

– Mo, so mothos te žava avri te phiravav man maškar manuš te šičuvav godži! Gad'a phenda vi muri dej.

La peske zur o dilo aj gelotar avri. De dural ašunel vo šukar gili, aj žaltar kothe. Kana sas paše paša o kher dikhel vo šukar hurade romen. Vorta abav žalas! O diloro akana aba šičilo godži, aj lel tele peski peleria aj lelpe te rovel aj cipil, gad'a huhojil ta savoře line te dikhen pe leste. Sa le rom kaj sas po abav dikhel pe leste aj či ačaren kanči: – Sostar rovel godo šavořo? Sostar nekežil gad'a zurales? Amende abav žal, raduimos aj bax, aj vo rovel sar te mula varikon. Naj laši buči gadi, šavale, kana varikon rovel pe o abav gada zurales. Trobus te našavas kadale bibaxtales! Duj, trin mate rom gele angle kaj o dilo šav aj marde les. Daba našlotar lendar o dilo aj či maj da o Del te žal vo maj butivar avri anda kher.

Gad'a nakhel svako manuš kaj naj les godži. Kon godi kaj ginda vaj ašunda kadi paramiči te avel sasto aj baxtalo!

Jek prinžardi paramiči pa če bari buči si te žanes sar te aves lašo aj pačivalo, phendi khatar: *Angelina Dimiter-Taikon*

Amenge si anda jekh avreste

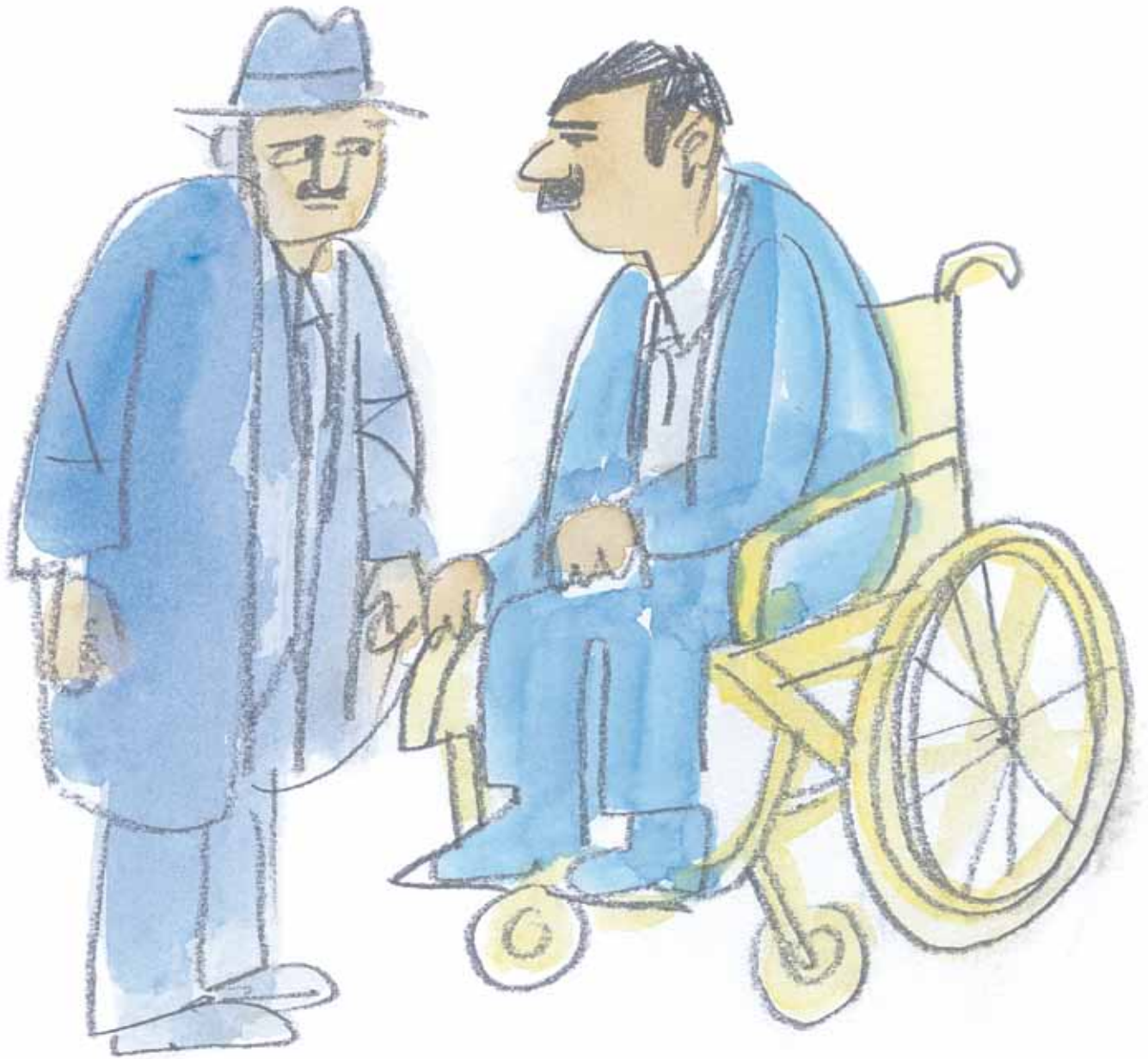
Amende kaj le rom si amenge defjal važno le namori aj e familja. Jek anda le gora si ke ame le rom trajisaradas but ande jek than aj vi tradadas ande jek than them themestar. Kothe atunči trainasas sar jek bari familja, aj či bistrasas varikas. Te nas varikas xabe, atunči le kaver žine hulavenas godo cera kaj sas len. Te sas varikas problemo nas numa godole le manušesko problemo, numa savořengo problemo sas. Savořen xalas len griža aj hulavenas o nekazo godole manušesa sar kaj hulavenas o manro. Gado kerenas ke sas len kamlimos aj mila ando ilo. Anda amende le rom si mardo gado zakono te las sama zurales kathar e familja aj te inkeras o zakono o romano (vi te si uni manuš kaj či trubolen godole řindo).

Sar jek exemplo ame či kamas te mukas amare phuren ande le khera le phurorengi, ai te mukas len pe gaže. Von line amendar sama sar peske du jakha.

Jek kaver žela kaj ame le rom sikhavas, si mila, ame žas kaj špita te si varikon nasvalo, te sikhavas ke xal amen griža karing jek kavreke. Gad'a zurales mardo si ande amaro manušipe ta si jek khotor anda amaro kultura. Univar maladolpe ke e špita či acaren če važno si amenge le romenge te avas kaj e špita. Kathe trubonas te keras buči ande jekthan me e špita, te arakhas jek drom lašo. Te šaj inkeras amaro romano zakono aj kultura.

Ame le rom či kamas te boldas palpale kaj le šudre ceri aj le vurdona aj te tradas gav gavestar. Akana si ke ame le rom trubonas te arakhas jek drom te šaj malavel pala amari kultura aj amaro phanglimos karing jek kavresa.

Jonny Ivanovitch

E Kali Sara

Kana getol panzto son svako berš čidenpe dešmiji rom pa antrego Europa ande jekh činoro foro ando Frantsuzo kai bušol Saintes Maries de la Mer. O anav si le svuntsi Mariuri la mariake. Kado anav si anda kudo ke phenen ke kotse sas kai skepisaile kadala zjuvlia anda maria te na tason. E traditiona phenel ke jekh anda lende sas e phej katar e dej le Kristoski e Maria. Tai e kaver kai vi bušolas Salome, sas e dej katar dui anda le disipluri le Kristoske. Lenge musai sas te našen anda e Palestina kana o amperato ande e Roma mudarelas le kristianon. Pala kudo line le kristianuri ai anzarde jekh khangeri pe kudo than te na bisterdjol kai salvisaile kadala zjuvlia. Kotse tode von vi statui pa le Mariji tai vi jekh statuja pa e terni zjuvli kai zjutisardale e Kali Sara. Kadia phenenas lake, ke voi sas mai melaxni katar le kaver.

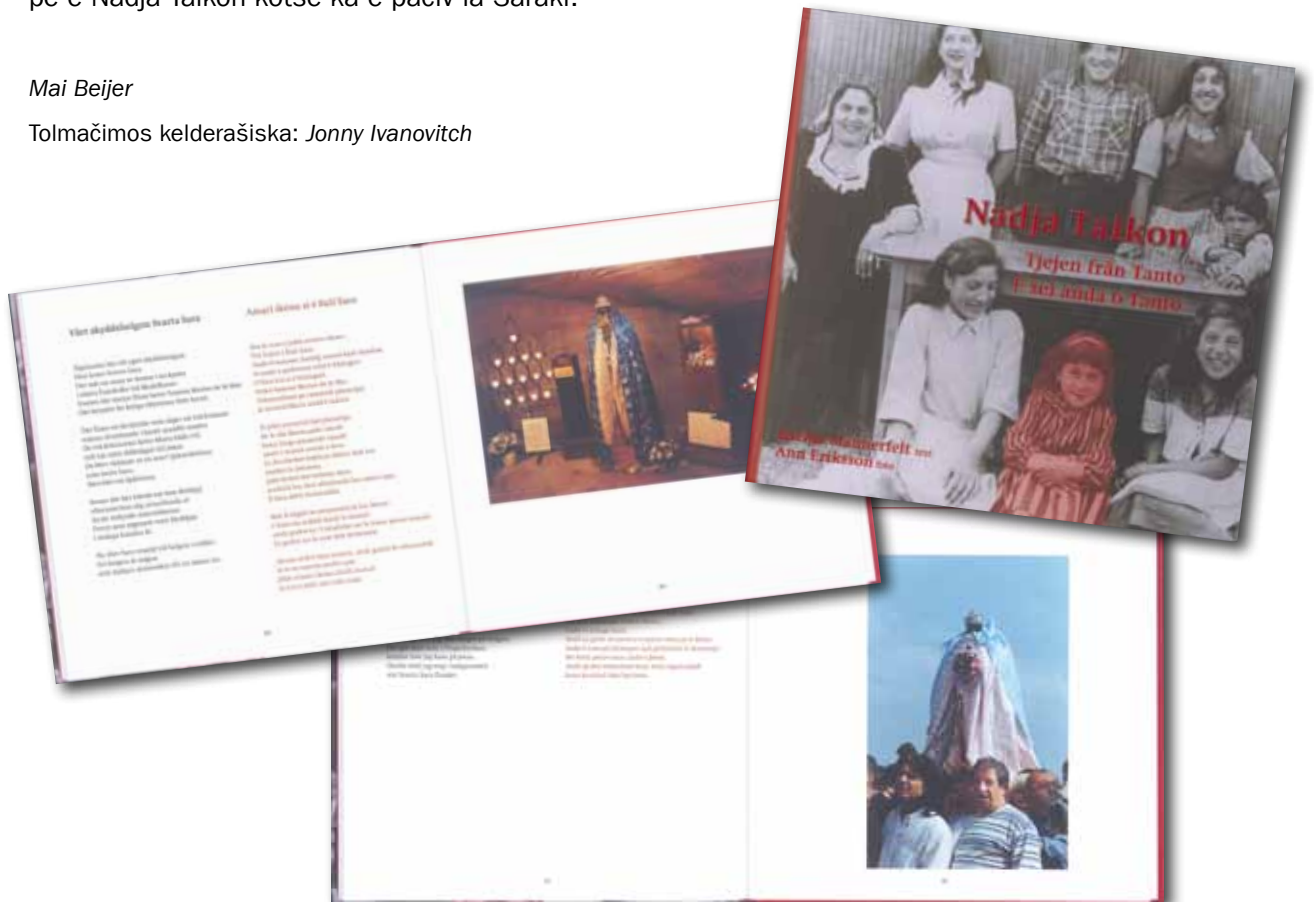

La vriamasa aresli te avel kadia Kali Sara le romengi svunto ikana anda kudo si kai čidenpe le rom svako berš pe kado than te den la luvudimos. Jekh bari traditona ande kado prazniko si o processiono kana ingeren le manuš e statuja pa e Kali Sara zji ka maria. Anglal zjan murs pe sukar gras. But slusbi zjan kotse tai but rom bolen peske glaten. Tai vi profetin le rom ke drago lenge ketane te dikenpe te den peske duma, araken peske niamon keren peske neve vortača. Prinzarde romane musikanturi tai kelitoria djilaben tai kelen kudola djesa pačivake.

Ande kniška Tjejen från Tanto sai djines sar ačarelas pe e Nadja Taikon kotse ka e pačiv la Saraki.

Mai Beijer

Tolmačimos kelderašiska: *Jonny Ivanovitch*

Papinengo Pativ

Žanglimos pa e vorba

Divano phurano = varekon phenel tuke pa jek buči kaj sas dedumult.

Pala jek phurano divano* trada o phuro Del pherdo papina te ažutin le romen. Le rom sas našade khatar manuš kaj sas lenge dušmanori aj jek bari maŕa terdjarde len. Te šaj skepin khatar le manuš kaj sas lenge dušmanori sas lenge mušaj te notin opral pa o paj pe khaver rig. Maškar le rom sas pherdo žuvlia, glati aj phure manuš kaj či birinas te notin. Bari dar sas ke von saste tason, te saste našen von maj dur. Atunči trada o phuro Del papina te ažutin le romen opral e maŕa. But rom inkeren vi adžes gado Papinengo Pativ – Vasilica – te seren le Devlesko mištimos. Von mudaren le papina te šaj seren sar von skepisale.

Gad'a inkeres e pativ Vasilica

Svako berš ando 12 januari si tradicija te mudares papina numa na duj vaj štar vaj šov musaj te avel jek vaj trin vaj panž. Angla gado trubos te vužares antrêgo kher te avel vužo. O dujto džes naj slobodo te mukhes varikas andre kaj či bešel ando kher.

Ando 14 januari putrel e familija o vudar kaj godo manuš kaj von ačaren ke si baxtalo, sasto aj kaj anel raduimos kaj e familija antrêgo berš. E gasta la cerako purončil kon šaj avel andre anglunes. Godo manuš anel pesa love aj horezo. Kana vo avel andre thol vo pesko vast pe svakonesko šoro. Atunči lel vo opre love aj horezo, aj šudel sa opre aj del muj.

– Baxtali Vasilica, te del tumen o Del but bax aj sastimos. Gado berš te avel tumenge baxtalo aj o kaver berš te avel tumenge inke maj but baxtalo.

Akana den les jek taxtaj paj aj khotar trubol vo te zumavel anda sa le xabenata kaj si, sar exemplo: pirogi (pita), jania, kolpita, sax, cinpo papinako aj patèa. Kana vo zumada anda sa le xabenta atunči šaj xal e gasta la cerako khatar le xabenata.

Kana gado angluno manuš žaltar, atunči aven le ņamori aj baratori te mangen but bax aj sastimos la familijake pe gado baro džes. Tradicija si te keres grupori kana žas jekavreste ande le khera aj te sumaves anda le xabenta. Sostar von keren grupori si te sikhaven ke si lenge važno te aven ande jekthan.

Gad'a pativ inkerel trin, štar džes.

Kana mudares le papina si tradicija te na šudes o jilo aj buko. Gado keres te inkeres aj te ašel e bax. Khatar le khotora la papinako kaj či biris te phekes lašares Patèa – pača.

Kana lašares patèa čiraves la papinako sero, le phaka, le purno ande jekthan me cir aj cêška paj. Kana godo čirilo thos e sumi ande jek čaro aj thos vi andre jek finiko. Gado keres te avel e familija svuntsome aj baxtale. E sumi e čudri kerdol pehtija. E sumi kaj pharovel forma khatar pajasli ži kaj pehtija si jek semno kaj sas te tason le rom aj kaj skepisajle aj aresle pe šuki phuv.

Fatima Bergendahl

O divano si boldo pe kelderašiska:
Angelina Dimiter-Taikon

Gurabie

Ando februar, gado šoneske phenes Gurbet, le rom kaj trajin ando Balkan inkeren e pativ Bibjako džes. Pe Bibjako džes trubos te vužares antrêgo kher. Gado keren pala e tradicija, ke e phuri Bibi sas čoxani, aj voj avel te dikhel ke si o kher vužardo. So si maj važno si e skafedi ande kujna te avel vuži, aj te naj řandel la vundžasa aj del armaja o kher. Aj te si vuži atunči svuntsol voj la familija.

Rat'ako pe Bibijako džes phekempe pranitzki. Teharin anda rat aven pherdo glati avral o kher aj den muj – Shelja bokolja, – Bibijake pirožni!

Atunči žal e bori vaj e maj phuri žuvli ande familija avri me jek baro tijari kaj si le pirožni aj maškaral pe o tijari si jek memeli aj hulavel avri kaj le glati te xan anda Bibjake pirožna.

O recepto pe e pirožna

Jek kilovo ařo
 Jek anřo – te si tut
 Jek kuči thod
 Jek kuči zaro
 Soda vaj bikarbonat
 Vanilijako zaro
 Čil

Tho sa ande jek than aj fermiti. Buflar avri o manro aj le jek taxtaj aj lařar činoře formori pala o taxtaj. Tho ando phov. Te kamesa řaj řores opral čirado zaro. Tho ande jek piri jek litra paj, jek kilovo zaro aj vanilijako zaro. Muk te čiol jipon tholol. Muk te řudrol. řor opral le pirožni.

Fatima Bergendahl

O divano si boldo pe kelderařiska: *Kati Dimiter-Taikon*

Luludjanko najimos

– Menekše, vušti opre. O paj aba tato! Muri dej vuštada man anda muri lindri. Mišto pašlovavas ando pato maškaral mure peja. Avri aba tat'olas o kham. Adžes avela jek raduimako džes. Adžes site inkeras amaro baro džes o Erdelezi. Site žas te mudaras le bakres kaj kindam araciji.

Muri dej da дума me muro sit'aritori te šaj avel mange sloboda te bešav khere duj džes. Muri mami kinda mange aj mure pejange jek žuto lole papuči, parne štrinfj aj lolo lanco. E žuvli kaj muri dej vužarel lako kher da man aj mure pejan pe jek roča luludjansa.

– Menekše, hajda akana! Vuštav čire pejan aj vasde o pato! Akanaš aven le gosti!

Ande budara dikhlem jek gono luludja aj křangciji. Muri dej aba sas aj kidna luludja aj křangciji kaj o bazari. Muri dej čidel opre le luludja aj le křangciji aj thol len ande balaj. Ačarav sar pherdol e sung e luludjango ande budara. Ande balaj thoda muri dej jek lolo makhlo anro. Le phure phenen ke si kaj le luludja aj kaj o lolo makhlo anro bax aj putača. O lolo makhlo anro kerel te avel le glatenge butci lole aj te zuravon aj te lungžon sar le zelia krengci.

Antrêgo kher si sa ande luludja aj krengci. Muri dej aj mami xalaven muro muj lensa. Kana me sim gata avel muri pej aj vi voj najiol ande le luludja. Vi muri pej kerel luludjango najimos kaj si e tradicija.

Fatima Bergendahl

O divano si boldo pe kelderašiska: *Kati Dimiter-Taikon*

E boraki gili – Brudens sång

Oj borije, lele, tu šužije
So andžan mange, lele, te dadestar
Te dadestar , lele, barvalestar

Andžum tuke, lele, duj kale jakha
Duj kale jakha sar duj kale draka

Kote isi amalalen čhaj mangjaribaske
Kote isi amalalen čhaj mangjaribaske
Čhaj mangjaribaske e terne Anjureske

Aaaaaa Romalen, aaaaaa čhavalen!

O brud, du sköna!
Vad har du med dig från din far
Från din far, den rike?

Jag tog med mig två mörka ögon
Två mörka ögon, som två svarta druvor.

Vänner, var finns en flicka
som passar som brud
En flicka som brud åt vår unge Anjur?

Aaaaaaaaaa romer, aaaaaaaaaa pojkar!

Prinzjardi djili anda Balkan

O divano si boldo khatar *Fatima Bergendahl*

Hennaki Tradicija

Rat'ako marcine

E sakra lašarel jek baro tijari kaj thon von sa le cali kaj si te ingeren kaj e bori. E familija aj lenge baratori anen pensa dašo aj e sakra ramol svakoneko anav opral pe o dašo, te šaj žanen le manuš kon da o dašo. Sogodi kaj avena kaj o abav site žanena kon da o dašo.

Tetradži

Kaj mizmeri aven le gilbatorija. Le xanamikori hulen avri khatar o kher aj sa le žuvlia thon pe aj khelen.

E Henna lašarel jek vestome ansurime žuvli. E henna voj hamiles ande jek xarkuno čaro. Maškaral thon jek memeli. Kana avel e vramja te žan pala e bori, atunči ingeren žuvlia kaj naj ansurime le cali aj jek phuri žuvli inkerel e henna.

Kana aresen khere kaj e bori aven le xanamikori avri aj den kaj sa le gosti paj kaj si hamime zarosa. Pala jek vramja avel e bori angle ande jekthan me le gilbatorija. E bori čumidel la sakrake vast aj punre te sikhavel te kamel peske sakra. E sakra vastel opre la boriki loli selia aj čumiden-pe.

Akana len von angle jek skamin kaj e bori te bešel. Len tele pa late e sumadži kaj si la ande le bal, aj vi le duj tava kaj si anda rop. Purme aven duj žuvlia kaj den kolin, jek žuvli khatar la dejaki rig aj jek žuvli khatar la sakraki rig, von den jekavres te xan zaro aj thon jek finiko pe la borijako šero aj vi thon čučako thud, godo keren te avel vi kaj e bori lašo thud kana avela laki vramja te del kolin kaj peske šavoře.

Purme makhen la borijako šero ande henna. Te ašela henna makhel e phuri žuvli pe le terne šeja kaj inke naj ansurime, godo keren von baxtijake. O paj kaj xalaven le žuvlia peske vast, čoren les avri pe jek than kaj si vužo maškar lulodža. Godo keren te na lel varekon o paj aj te na keren vareso nasulimos karing le terne.

E bori mučil-pe akana aj bešel pe godo skamin kaj bešelas laki sakra. Akana hula-ven o dašo kaj ande le šeja pe le bari tejaria. Kana site žantar khere, žal e sakra aj lake manuš khere giliasa.

Žojine

Gado džes žan sa le žuvlia ande jekthan me e terni te najion. Gado keren von pe jek privatno najiomasko kher vaj khote kaj si thade xaina. Khote len von xamos pesa sar mas ando manro, pheko mas ličardo aj gugle paja m.m. Kana e bori najili gata čumidel voj peske sakrake vast.

Savatone

E familija le šaveke thon peske memilja ande le vast aj le gilbatorija gilaben aj phiren sogodi ande jekthan khere kaj le xanamikori.

Makhen la borijake vast aj punre ande henna te šaj žanen sogodi ke voj si ansurime. Laki sakra si la jek gad kaj si le šavesko aj kamel te hurjavel la borija ande godo gad. Anglunes e bori či mukhel aj pala e trito data lel voj pe peste o gad.

O zakono sostar si te na dikhel o terno sar e terni si makhli ande henna. Gado si vi jek semno te lelpe e terni pala pesko murš aj te lel lesko zakono. Kana sa si gata lel e sakra o xarkuno čaro kaj si e henna aj garavel o čaro.

Pe antrêgo vramja či dičol o terno. Leski bući si te lašarel te avel sa gata angla savatone kana aven le gostori. Vo avel la ternasa rat'ake savatone kaj o birto khote kaj thon o abav.

Teharin avel o sokro aj e sakra aj ingeren le ternen ande pengo kher. Kaj but rom naj le kangerijake kununimos aj kununimos kaj kher le forosko, kana e bori aresele kaj peski sakraki aj sokrosko kher ande jekthan me pherdo phure žuvlia kaj keren tradicijonela ritualori kaj aresele e bori, atunči si kaj žindol o ansurimos.

Fatima Bergendahl

O divano si boldo pe kelderašiska: *Angelina Dimiter-Taikon*

Duj, duj – en kärlekssång

Duj, duj, duj, duj, desh-u-duj

te tjumidav, te tjumidav lakho muj.

.//. Lakho muj me tjumidem.

Shel miji putjindem,

ahaaj, putjinden. .//.

Maezol sar sunó,

phabol sar o kham.

.//. Lakho muj si anda mom,

e jakha pe la phabon.

O hjilo pe ma phabol sar yagh. .//.

Jav, jav, jav, jav, tji janav kaj jav.

Pala late, pala late me merav.

Voj si mange maj gugli,

voj si mange maj lashi,

Ahaaj, maj lashi.

Duj, duj ...

Två, två, två, två, två, tolv gånger två

vill jag kyssa, vill jag kyssa hennes mun.

.//. Hennes mun har jag kysst.

Hundra tusen för en kyss,

det har jag fått böta. .//.

Hon är som en dröm,

hon strålar som en sol.

.//. Hennes hud är så len,

hennes blick är varm och skön.

Mitt hjärta brinner och hettar som en eld. .//.

Jag går, går, går, går, vet inte vart jag går.

För hennes skull, för hennes skull ger jag mitt liv.

Hon är för mig den sötaste,

hon är för mig den finaste.

Oh, den finaste.

Två, två ...

Prinzjardi russisko-romani djili. Lashardi tai tolmačime kelderašiska katar o *Hans Caldaras*

Le rom aven te mangel la Bettya

Kadala prinzjarde svaturi djan maškar le kelderaša, kana avel le therneski bari familja ka kher te mangel la boria katar lako dad te šai del peska šėja peske vastesa.

Le rom: – "Kaj amari bori?"

La šako dad: – "Tumari bori naj kate!"

Le rom: – "Na xoxav amen! Diklem ke kate la!"

La šako dad: – "Te arakena la, atunći tumari e bori!"

Le rom: – "Aven romale rodas la bora!!"

Sa le rom roden pala i bori.

O šav: – "Dade, dade, araklem la, araklem la!"

Le šavesko dad: – "Mišto šava, akana keras baro abjav!"

La šako dad: – "Ažukeren romale! La bora ċi dav žikaj o xanamika ċi penel mange sar te xav i ito piparka aj te na pabarel ma!"

Le šavesko dad del pe gindo aj del pe gindo aj phenel:

– "De tu solaxa ke des la bora te peneva o chaćimos!"

La šako dad: – "Mure šavore te meren!!!"

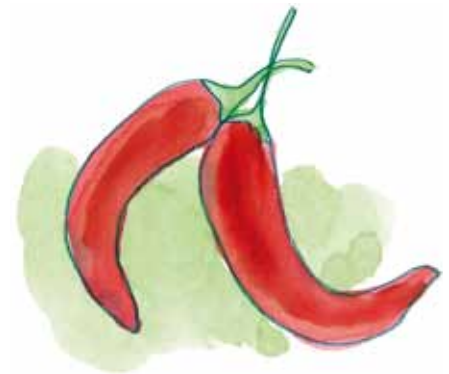
Le šavesko dad: – "Les I piparka aj nakaves la intrego!"

La šako dad: – "Xalas ma, xalem la šėja!!!!"

Te avel tumenge baxtali tumari bori!!!!"

Gade gelas kana i Betty las e Erlandos.

Katar So Ame Kerdam katar o *Erland Kaldaras*

Baro abijav gelo

Amen le romen si amari kultura. Si amen amare krisa thaj amare sakonura abiaveske. Musaj mange te mothav tumenge pa muro dadesko thaj mura dako romantično abiaj.

Muro dad thaj muri dej maladjile angluno drom ando 1932. De atunčara von pirenas ćordanes pala jekh avreste tela oxto berš.

Muro dad sas anda jekh štamto rom, thaj muri dej sas anda jekh aver štamto rom. Thaj anda goda lenge duj familie ći tradenas ande jekh than. Muro dad thaj muri dej anda goda sas len maj but kontakto pa o telefono. Pala jekh skurto wrama avilas avri ke le terne piren pala jekh avreste thaj kerdjilas jekh xoli mašcar le duj štamtora. Le rom ćidepe te keren jekh kris te lenpe le terne vaj na.

I kris das le ternen jekh ćoro rezultato. Naštinde te lenpe numa sa jekh le duj terne inkerenas kontakto jekh avresa.

Muri dej pušla peska deja sostar ći mukenas la te ansurilpe, kana gade but kame-naspe. I mami penda lake: ”Muri šej, naštis te mukhes man korkoro. Sa ćire peja ansurisajle. Varekon musaj vi te bešel mansa”.

Naćilas jekh wrama. Mure dadesko dad thaj dej avile kaj muri mami pale te mangaven mure deja. Thaj pale ći dine la. Atunći muro dad marda telefono kaj muri dej thaj penda te našentar.

Pende kaj te maladjon thaj andi savi wrama te maladjon. O than, o foro kaj maladjile sas ando Jönköping ke mure daki familia sas kote atunći. Muro dad areslo kote pe o dzeješ. Katar i stansia la jekh taxi thaj trada andi bar kaj ažukerelas muri dej.

Penda lake te avel avri po drom kana dikhela jekh taxi. Gade našle ando Örebro, thaj kote ansurisajle andi khangeri. Lenge dada thaj lenge deja šokolisajle. Thaj gade gelas kana muri dej thaj muro dad ansurisajle. Lengo abiaj inkerdja efa djes thaj le gostura avile vi pase thaj vi dural.

Anda i kniška: Jävla zigenarunge katar i *Monica Caldaras*

Tolmaćimos kelderašiska katar *Erlend Kaldaras*

E barikani prinsesa

Sas jek data jek prinsesa kaj bešelās peske dadesa. Ande jek džes avenas le amperaci te mangel la. Numa voj sa arakhelas doša pe lende. Pe jek arakhlas ke baro nakh sas les, aj jekeste arakhla voj doš ke phiravelas jaški, voj sa arakhelas doša pe lende. Gad'a lako dad xolailo pe late aj phenda:

– O angluno kaj avela te mangel tut, dav tut kothe, vaj avela cočočo, vaj barvalo. O gažo kaj sas les baro nakh ašunda godo, aj hurada pe sar jek cočočo, aj gelotar kaj amperato. Aj phenda leske:

– Ašundem ke tu phendan kon avela te mangel, tu des la.

O amperato kiesajlo so phenda. Akana naštil te lel palpale peski vorba, aj da la khote.

E prinsesa rovel, ke voj či kamel te ansurilpe lesa. Gado gažo sas les jek cinožo kheroro ando veš. Le dromesa karing o veš nakhle von grasten aj pušla voj kake grast gadala. O gažo phenda lake gadala si le grast katar godo kaj asajan lestar ke sas les o baro nakh. Aj traden maj dur akana, aj nakhen bare šukar, šukar khera, aj pale pušel voj lestar kaske si gadala khera, aj phenel o gažo lake:

– Gadala khera si katar godo gažo kaj sas les baro nakh, kaj či kamlan te les les.

Akana voj kiesajli. Aj kana avele angle kaj godo kher toda pe voj te rovel. Godo kher nas lake drago, ke perado sas aj sa melalo.

No sar sas, sar nas nakhla šov šon. Ande jek džes phenel lake lako rom ke vo žal kaj buči. Numa čačes vo nas cožo vo ferdi hurada pe sar jek cožo. Vo sas jek šukar amperato. Baro nakh sas les, numa šukar aj barvalo sas. Jek džes trada la lako rom te žal kaj amperato kaj bešel as kote paše paša lengo kher. Vo phenda lake, lašar jek bokoli aj inger leske ke o amperato pherdol beršengo, aj kana arisli kothe phenda voj:

– Amperatone, moro rom phenda mange te anav tuke jek bokoli ke pherdos beršengo adžes.

O amperato xala jek kothor, aj e gaži dikhla pe leste aj phenda:

– Me prinžarav tut!

– Sar prinžares tu man?

– Sar muro rom mažos.

O gažo sikhavel lake peske gada, ke vo sas lako gažo o cožo. Gad'a trajinde von sa mišto ande jek than jek mija berš.

E paramiči phendi khatar: *Angelina Dimiter-Taikon*

Bokoli

350 g mas tholo

100 g čil

1 tsk lon

1 tsk parno pepperi

2 1/2 dl paj kaj šaj sumaves le najesa

2 1/2 dl thud

1 msk šuko droška

15–16 dl aŕo

Šin o mas ande tholo cinoŕe khotora, te aven 2 cm bare. Tho jek roj čil ande piri aj phek o mas o tholo jipon kerdon sumnakone zêvelia. Le e piri khatar o bov aj tho 100 g čil te bilal ande le zêvelia. (Te či kamesa či trubos te thos maj čil) Tho palpale e piri pe o bov aj tat'ar o čiken, tho jek roj cinoŕi xordo parno pepperi aj šor o thud aj paj andre ande e piri. Tho aŕo, jek cinoŕi roj lon aj jek roj šuko droška ande jek čaro aj hamisar. Šor le zêvelia aj o čiken ando čaro aj fermiti. Le jek tipcija kaj si 30x15 cm baro, aj čore aro opral e tipcija, buflar e bokoli pe e tipcija aj čore sera aŕo opral e bokoli. Tho e tipcija ži tele ando bov aj muk te pečol 40–50 minutsi pe 200 gradori. Kana si gata muk te čudrol aj atunči šin e bokoli ande lungči khotora.

Pe sастemaste!

Angelina Dimiter-Taikon

Ame alonas neve cali

Valentina, Tamara (kaj bušol vi Pavlena) aj e Patrizia (kaj bušol vi Anuska) phiren ando oxto klasa. Von dine-pe duma te žan ando foro te kinen peske cali. Lenge deja aj dada mukle len te žan pe o školako balo, kaj si jek bari pativ svako berš. E Valentina phiravel ferdi kalci ke naj lake drago řocia. E Tamara vi voj phiravel kalci numa lake si drago skurtsi řoci. E Patrizia ferdi lungi řoci phiravel ke naj lake slobodo te phiravel skurtsi řoci aj kalci khatar pesko dad aj dej.

Andre ando balamo vi le trin kide penge pherdo cali te sumaven. Andre ande soba kaj gele te sumaven line-pe le šeja te den pe duma.

Valentina: – No, so phenes? Lungi kalci aj jek šukar kavaja, si kana godi jek šukar hurjarimos. Vaj so phenen? pušel voj lendar aj boldel-pe kolo.

Tamara: – Mmmm, šukar!

Patrizia: – Me či arakhav vareso dosta šukar mange. Šaj ažutin man?

Tamara: – Aves, Patrizia, me ažutiv tut.

Valentina: – Patrizia, dosta, ža aj le jek lungo řocia aj jek gad paše. Naštil te avel gada phares!

Tamara: – Na ašun pe late, Patrizia, haidi me ažutiv tut!

Patrizia: – Ažuker, o čačimos phenel e Valentina. Pe če hažna maj te rodav cali.

Valentina: – Jertisar mange Patrizia, či kamlen de dukhavav tut, ažuker vi me avav tusa aj rodav cali tuke.

Vi le trin žan ando balamo aj roden cali kaj e Patrizia, ferdi či arakhen vareso dosta šukar. Atunči činel kaj e Tamara jek gindo.

Tamara: – Mande si jek lašo gindo! Tu le muri skurto řoci aj kinas tuke jek šukar gad paše!

Valentina: – Jo, lake naj slobodo te phiravel skurto řocia. Vaj tu bisterdan godo?

Patrizia: – Jo, muro dad te saste dikhel man ande skurto řocia, ři saste mukhel man avri jipon sim trandangi.

Tamara: – Atunři aba san ansurime, Patrizia, aj na dara. Dosta aj dilar o řero aj řa aj sumav le cali.

Patrizia: – Aj tu gindis ke saste avela kaver řjalo, vi te sim ansurime, ři atunři ři site dikhava o kham vaj o sonuto.

Valentina: – Tu dili san, Patrizia. E Tamara phenel o řařimos, ferdi gada keras. Telal řiri lungo řocia te avel tut e skurto řocia. Aj kana aresas kaj e řkola, atunři tu paruves cali, aj gata.

Tamara: – Kana řastar khere atunři les pale řiri lungo řocia pe tute.

Patrizia: – Tume bisterdan vareso. Aj te avela muri dej vaj dad kaj řkola vaj muro phuro pral kaj řkola, Pavlena. Atunři zaliv. Vaj?

Valentina: – Tu des tu pra but gindo!!! Sostar saste aven vorta von kaj e řkola? Von saste aven kaj řkola, te saste avel vareso vařno. Tu řanes gado Anuska! Čiro dad sas ferdi jek data kaj e řkola. Godo sas kana lan tut ande angluni klasa.

Akana pe řkolako balo lel e Patrizia pe peste e lungo řocia aj telal la voj e skurto řocia. Le řeja ařutin la. Angla so gętol o balo nařel e Patriza kaj e banja te pařuvel gada. Vorta atunři dikhel voj la Valentinasko dad aj dej te den дума lake dejasa aj dadesa.

Kati Dimiter-Taikon aj e Iren Horvatne

- So gindis tu ke kerdol akana?
- Prinřares tu gado situacija?
- Akana, tu aj maj jek řeno te gętosaren aj te lařares jek plano, so kerdol kana laki dej aj daj dikhel la.

KOTOR 7

E skola tai o libročaito

Jekh lašo vortako

Me phirav ande skola panzvar ando kurko. E luja či plačalman, paraštui si mange mai laši. Man si but vortača ande skola. Paraštune si amen "klassens timme". Atunči me tav man te djilabav, romanes tai vi engliziska. But zjene phenen ke mišto djilabav. Jekh data kana djilabavas ande klasa line pe uni zjene te asan mandar. Nas mange mišto atunči. Tristo sailem. Pala kudo kana samas avri, avili jekh raklori angle mande kai soha či dem lasa duma mai anglal. Voi phenda mange te na lav lenge opre. Ke phenge lenge šukar djilabav.

Pala miazetso phenelas amaro skolari ke ame le glati či sam laše jekh avresa. Voi kamel savore te avas laše tai te sikavas respekto. Voi halosarda te avel amen jekh djela kai bušol "faddrar" cerve. Kadia djela zjal avri ke svako jekh trubul te avel varikaske cervo antrego kurko. Pala kudo parovel o manuš ta o kaver kurko san cervo kavre vortakoske. Sar cervo trubul te aves če vortakosa sar kamlanas tu, te avel tusa. Mange drago te avav "cervi". Kana sim avri pe rast xav mange anda le fruti kai rangla mange muri dej ai toda ande kutia. Me dav vi ka muro cervo te xal fruta.

Atunči von raduilaspe.

Mange jekh laso vortako si kana si domolo tai nai jagalo varikasa. Te dikava ke varikon anda muri klasa si čoro varikasa, atunči pominiv lenge ke nai amenge voja te avas čore jekhavresa. Univar musai te puriv ka skolaritsa. Si amen jekh činori kniška kai ramol e skolaritsa svako kurko kana sam lase tai domoli ande skola. Te si ke samas domoli tai laše thol voj amenge jekh čerhaj andre. Man si aba but čerhaja.

Mirelle Gyllenbäck

Tolmačimos kelderašiska: *Jonny Ivanovitch*

Richardo

1. Le Richardosko angluno djes andi ŝkola

Muro angluno djes andi ŝkola kamlemas maj feder te bistrav. Rovavas thaj rovavas. Muri dej thaj muro dad avral beŝenas numa i gadji, muri siĉatorka ĉi kamelas te mukel len andre anda godo ke musas mange te siĉuvav korkoro te beŝav andi ŝkola.

Muro angluno berŝ andi ŝkola sas ĉoro. Sa naŝavas khere thaj muri dej thaj muro dad musas te len man vasterstar thaj te ingeren man palpale andi ŝkola. Me ĉi kamavas i ŝkola, thaj gindivas ke muri dej thaj muro dad inkerenas i ŝkolaki rig, thaj na muri. Maj angle aĉardem ke von gado kerenas anda muro miŝtimos.

Najis le Devleske, adjes pirdem intrego i ŝkola thaj adjes sim jek baro pianisto andi romani grupa "Gipsy Brothers".

Ankalado katar: So ame kerdam, *Richard Kaldaras Nikolizsson*

2. So kerel o Richard adžes?

Opral te deŝ berŝ gela kana vo phirelas ande ŝkola. Sar žanas aba ke nas leke drago e ŝkola aj vo naŝelastar khere. Aj khere beŝelas e Monica aj o Dragan aj ažukerenas te avel vo khere, te ŝaj ingeren les palpale kaj e ŝkola. So kerel vo adžes? Phirel vo inke ande ŝkola? Gilabel vo inke ande Gipsy Brothers? Me kerdem intervju me o Richard, ke kamlem te žanav so vo kerel adžes.

Ŝaj phenes sar sas kana phiresas ande e ŝkola?

– Nas mange drago e ŝkola! phenda o Richard aj asalas. – Kaj naŝavas sa palpale khere, ande angluni klasa (1), xasardem pherdo vrama ande ŝkola aj sas mange muŝaj te žav jek berŝ maj ande angluni klasa. Kana phiravas ande e dujto klasa, maj žalas-pe, atunĉi sas mange maj drago, ke me simas jek ande antrêgo klasa kaj žanavas maj miŝto matematika. Aj ando ŝtarto klasa žanavas maj miŝto englišicka khatar antrêgo klasa. Kana phiravas ande oxto klasa nas mange drago. Ferdi sas mange drago kana sas musikake lekcija, phenelas vo. Kana sas musikaki lekcija atunĉi o sit'aritori kamelas mandar te ŝiĉarerav le kavren sar te baŝaven instrumentori. Aj khote lem me muro suno, te ŝiĉarev kavren te gilaben.

Phenen pa čiro suno?

– Kana phiravas ande oxto klasa atunči phiravas vi but pe turne me Internationell Gipsy Brothers Group, phenelas o Rickard. Godo sas amaro angluno anav pe e grupa, ži adžes si amaro anav pe e grupa Gipsy Brothers. Ando berš 1996 aveli e Betty ande amari grupa aj khelelas. Kaj Betty si la jek važno than ande e grupa Gipsy Brothers, phenelas o Rickard. Kana simas 19 beršengo atunči aba šičaravas me avri glaten te bašaven pe piano. Khotar šičilem te bašavav e gitara aj germonija.

– Me či šičarav sar muro dad o Dragan, leke si važno te šičos o profundo kaj le notori. Me kamav te avel kaj le glati rado, te avel lenge raduimos kana gilaben vaj kana bašaven pe jek instrumento. O Rickard phenelas ke vo šičarel akana kaj o Romano Kulturako Centro ando Malmö.

Če phure si le glati kaj šičares?

– Mmm, e maj terni glata sas 6 beršengo aj o maj phuro sas 60 beršengo, me šičarav ande sa le berš, ferdi te kamena aj te si lenge drago.

Če instrumento si tuke maj drago?

– Piano si mange drago, so si mange maj drago, si kana gilabav pe flygel. Atunči šaj bešav časonensa, phenelas vo.

So si te keresa maj angele ando trajo?

O Rickard bešel aj del pe gindo aj dikhel pe mande aj phenel – Či žanav, so kamela o Del, vo žanel mure planori so site kerava maj angle ando trajo.

*Kati Dimiter-Taikon da duma me
Richard Kaldaras*

Richard Kaldaras

E Roma Kulturklassa aj gosti khatar Rusija

Roma Kulturklass si ando Stockholm aj kothe phiren šavoře ande hamime berš vi cinoře aj vi phure. Numa jek kasavatar klasa si ando Svedo. Dimiñaci žal sa e školaki bući pe šib e romani aj pe mizmeri žal sa e bući pe gažikani šib. E klasa phirel pala sa god'a kursako-plano sar sa le kaver gažikane školi, numa vi daki šib si ande klasa aj e bući si laki profila romani. O gindo la klassaki si te važden opre le duj šiba ande sa le tema kaj si len ande škola. O gindo palal gad'a bući naj romano, si rodino matrialo khatar jek forskaro anda Kanada kaj bušol Jim Cummins. Naj dosta ke si kaj klasa jek kulturako aj šibako profilo, e klasa thol vi baro kintari pe fysika, kemia aj pe matematika. Le duj šerotne sit'aritora pe klasa si Angelina Dimiter-Taikon aj Mikael Demetri vi le duj si rom aj si len bari experansija te šičaren romane studentori.

Gosti anda Rusija

But gosti avel kana godi kaj Roma Kulturklass uni anda Švedo aj uni anda tema, le gosti si šerotne školake, sit'aritoria aj vi manuš kaj forskin. So si maj važno le gostonenge si te dikhen sar si e klassaki bući, lengi metoda aj lengo matrialo kaj si len ande klasa.

Ando berš 2008 kerda e Roma Kulturklass aj Šavengo Ažutimos bući ande jek than. Baro planeringo kerde von ke jek bari delegatžia anda Rusija sas te avel kaj Roma Kulturklass. E bući la lenge šov šon. E delegatžia kaj sas te avel anda Rusija sas šerotne rom, šerotne školake, sit'aritoria kaj kerenas školaki bući romane šavořensa anda uni forori anda Rusija, sar jek foro avral e Moskva, Sant Petersburg aj ande jek foro ande Sibiria.

Gadala manuš ašunde pa Roma Kulturklass ke si len šiçarimos pe šib e romani aj gad'a mangle von te aven te dikhen e bući la klassaki. Kako sas but intresno kaj le russitska šerotne aj kaj le sit'aritoria. Le romane šavoře anda Rusija či žanen e šib e gažikani kana len-pe ande škola aj e škola ankele lenge trudno kaj naj le e russitsko

šib. E delegatžia kaj avele lene but ideori sar te keren bući ande škola le romane šavořensa ande Rusija pala Roma Kulturklass. Jek bući sas te thon romen te ažutin ande školaki bući aj te avel godo manuš sar jek ažutori vi kaj e familja romani aj kaj le sit'aritoria ande škola. Vi te si e bući školaki kaver fjal o ande Rusija sar ando Švedo sas e bući mišto savořenge ke arakh-le pe aj hulade experensia jek avresa. Le studentori ande Roma Kulturklass sas barematange anda peski klasa aj le gosti anda Rusija sas raduime ke le šavoře ande klasa sas gad'a studerime ande but tema školake.

Kati Dimiter-Taikon

Šerotne školake aj sit'aritoria khatar Rusija den дума me e Angelina Dimiter-Taikon.

Teknikasicarimaski 1

– Pušimos (Intervjui)

Kana čides fakta (postava) kai trubul tut kai ramomos (uppsats) vai svatosko sikajimos šai halos svatoske vai ramomasko gor. Akana site dikas čira mai paše so trubul te des tut godji kana keres jekh svatoski pušimos (intervjui).

Te sai anklel tuke o pušimos mai mišto trubul te gindis kadia:

So kames te zjanes? Ker jekh lista pušimaski!

La divanoske ”kadia trajinas le rom mai anglal sar te len khera” sai pušes naprimer kasave pušimata:

- Sar sas te bešes ando vurdon? Sar miazolas? Sodi zjene bešenas andre? Soske mobluri tai vasuri sas ando vurdon? Kai čiravenas o xabe?
- Sar čirdenas o vurdon, sas tume matori vai grastentsa čirdenas?
- Sodivar mučinas? Kana musai sas te mučin tumen? Kon porončilas kai te mučin? Kavre familjentsa mučinas? Kai sas voja te thon le vurdona?
- Sosa nakavenas le glati e vriama?
- Sar kerenas le murš love te pravaren la familja?
- Če buča kerenas le zjuvlia? Save djeli sas vojake tai save sas phares?
- Kana terdjile le rom te traden palpale tai angle? Sostar?

Pe kaste keres o pušimos?

De tu gindo so zjanes pa leste vai late kai site pušes len? Sar les kontakto kadale zjenentsa sar phenes leske/lake?

Tu trubus mai anglal te des duma sostar kames te pušes vorta les vai lat. Ai te motos pa save djeli kames adveto. Trubus te motos ande savo divano thos le pušimata.

Sar keres kado pušimos?

De tu gindo te kames korkoro te keres o pušimos vai te aven dui zjene. Kana san dui zjene čačes mai mišto si ke atunči sai pušen vi le dui zjen tai vi sai ramon tele.

Trubul o manuš te cirdel pe čiptengo?

Professional reporteruri butivar len jekh čipata te cirden opre te šai seren sa so si phendo. Numa nai vušoro te cirdes pe jekh čiptaka ke but manuš nervinpe kana diken apparaturi. Atunči mai mišto te avel če pušimata mišto preparime tai te mukes te zjal o svato puterdes.

Te keres examina pa pušimos

Trubul te šos ketane tai te ramos tele sar mai sigo so seres anda pušimos, zipo inke seres so sas phendo. Te si ke haliare ke variso importante kotor trubul, atunči le kontakto kudo le manušesa kai pušlan. Univar mišto si te thos kudo le zjenes te djinel so ramosardan pa pušimos, mai anglal sar te des andre e ram vai inkeres jekh svato angla e klasa. Atunči kudole manušes si les vriama te vortol te si ke nas variso jazno vai bi malades tai vi šai pherel so mai trubulas ando pušimos. Te mukes te djinel kudo manuš kaske kerdan pušimos si jekh musai te si ke kudola svaturi si te thon ando gazeto.

Sičo ta ker pušimos

Mišto si te thos tu ande klasa tai te sičon pušimaske situatsi. Ašen ketane save pušimata site keren tai sičon te parodjon le pušimasa tai le advetontsa na bistren te ramon tele. Len sama ke univar trubul te pušes mai dor pala sosko adveto avel tuke!

Mai Beijer

Tolmačimos kelderašiska: *Jonny Ivanovitch*

Teknikasičarimaski 2

– Te alos divano anda ramomata

Kana trubul te čides tuke materialo te keres ramomos vai svatosko sika-
jipe sai arakes tuke postava ande ramomata sar kniški, gazeturi, maga-
zini vai po Internet. Akana si te dikas čira mai paše sar te halol o manuš
lase riga pe kado gindo.

Te rodes postava

Kana zjanes vuze če tema si te les, trubus te des tu gindo so si kai kames te avel
ande čo ramomos vai sikajimos. Sar exemplo sai las kado temato: ”Jekh presentatia
pa jekh prinzjardi romani zjuvli – Katarina Taikon”.

Le tu ta ramo so vuze zjanes

- Voi kai ramosarda le kniški pa Katitzi.
- Ande kudola kniški ramolas pa pesko trajo kana sas cinori tai pa peski familja.
- Voi xala čino tai starajilas pe te šai zjan le rom anda Svedo ande skola tai te na
mai bešen avri pe thana.

Pala kudo keres jekh lista pe pušimata kai kames adveto

- Kana lape te ramol kniški? Soski skola sas la te šai ramol kniški?
- Sostar lape te ramol kniški? Ramosarda kaver kniški, vai ferdi pa Katitzi?
- Sar starajilaspe te kerel te avel le romenge mai mišto?

Ande save kniški šai rodav mai but pa Katarina Taikon?

Site tavman te djnav jekh anda le kniški pa Katitzi. 14 kniški si pa Katitzi!
Von le ramome pe svedisko šib. Sostar?

Ramolpe pa Katarina Taikon ande kniškeng antologia pa romane skritoja Svarta rosor, Tranan Förlag 2003. Dikta te si ka biblioteka vai kam si ka čo skolari. Kadia kniška si ramome svediska tai andre si vi jekh kohtor anda laki kniška *Zigenare är vi*, kai anklista avri ando 1967.

So si pa Katarina Taikon po Internet?

Me todema te rodav po Internet tai araklem but. Kudo so diklem mai dur sas:

- <http://sv.wikipedia.org> – *Katarina Taikon* – katse si skurto divanuri pa kana tai kai arakadjili tai kai muli tai vi jekh ram pe sa le kniški kai kerda.
- *Jekh ramomos anda Amnesty Press katar o 16 juni 2008* goresa anda kudo ke anklisti e pervo kniška pa Katitzi pe romani šib.
- *O magazino KRUT nr 92/93* – Katse si jekh artikulo katar o Thomas Hammarberg tai o rubriko Katarina Taikon thol partia le kovlenge.

Akana si ma kadia but materialo ta trubul te lama la bučasa

Me alonav te ramov pa Katarina Taikons čino te kerel te avel mai mišto le romenge! Kudo so zjanav pa lako trajo de glata ramov ande uni vorbi.

Dispositiono

O duito paso si te keres jekh ram = jekh gor pa kudo so kames te thos ande čo ramomos vai ande čo sikajimos. Sai divinis vi če skolaresa pa so phenel vo vai voi pa plano kadala bučako.

Mai Beijer

Tolmačimos kelderašiska: *Jonny Ivanovitch*

Teknikasičarimaski 3

– Sikaves katar lan o gor

Kana san gata me čiri buci trubos te mothos kathar lan le gora kaj čiri buci kaj ramondan. Le zjene kai ašunen pe čo divano vai djinen čo ramomos trubun te zjanen katar lan tu o gor če divanosko tai vi te zjanen katar sai len mai but informatsia.

E compania le kniškengi si e gasta pa postava ka si ramome ande le kniški te aven sa vorta tai čače mai anglal sar te muken avri e kniška. Anda kudo mišto si te les sama le berš kana anklisti avri e kniška.

Ando Internet si but fialuri informatsia. Anda kudo si importante te zjanes kon si palal kai porončil pe kudo web rig. Trubul te les tu sama katar kudo web riga kai či ramol kon si kai porončil palal.

Te si ke či san siguro pe le gora kai araklan, zumav kudo divano ande mai but riga. Puš vi če skolare vai ka biblioteka te haliaren von ke vorta tai čačes si le gora kai araklan.

Gora svatoske

Šai les tu če divanosa te phenes skurto pa kudo vai pa kudola zjene kas tu pušlan tai motho sostar vorta kadale manušen halosardan te pušes.

Gora ramomaske

Katse trubul te keres jekh ram katar le gora kai lan. Ande kadia ram pa kniški si andre kačia informatsia:

Kniški

- Anav la kniškako, anav po skritori, compania tai vi ande če berš anklisti avri e kniška.

Naprimer: *Svarta rosor, Romani litteratura, kultura, historia, Gunilla Lundgren, Tranan Förlag 2003.*

Te kamesa sai motos vi anda save kapitluri ankaladan avri čo divano.

Artikuluri gazetonge

- O anav le gazetosko tai vi o berš
- O rubriko po artikulo tai kon ramosarda

Naprimer: *É Romani Glinda. Nr 5–2008, Ternimatasa romane ande Europa, Mirelle Gyllenbäck*

Internet

- Informatsia pe soski rig ando web araklan.
- Informatsia pa kudo kai porončil pe kudia rig vai info pa skritori.

Naprimer: *www.sprakradet.se – kotse kai ramolpe Minoritetsspråk/Romanichib si jekh artikulo Det romska språket*. Kudo ramomos si pe but fialuri romane dialekturi.

Le porončitoria la rigake si o Språkrådet.

Kadia thos citat

Te ramosa vorba pala vorba (jazno) jekh kotor vai jekh divanutso anda jekh kniška, anda gazeto vai pa jekh artikulo anda Internet musai tuke te phenes katar avel kado citato = svato.

Trubul te thos jekh citat semno kruglom kado citato (svato) tai vi te motos katar avel o svato. Sai miazol kadia: ”Kori, le paposko dad, pačalas ando šinajimos, tai ke kana godi si jekh gor ande svako djela kai kerdjolpe ando trajo”. (Anda *I betraktarens ögon, katar Hans Caldaras*).

Sičo ta rode gora

Mišto si te thon tume ande klasa tai te roden ketane te diken save gora tai riga si čače. So trubul te zjanen mai but pa informatsi kai si po internet, šai djinen pe jekh webbrig kai si ka Skolverket *Kolla källan!* Kadia rig si mai but le skolarenge tai le bibliotekarenge, numa kotse si vi lasi informatsia le studentonge!

Mai Beijer

Tolmačimos kelderašiska *Jonny Ivanovitch*

Te gines majdur aj te arese kaj čiro suno

E Miranda Vuolasranta si jek romani sit'aritorka aj si vi aktivno ande romane pušimata. Voj kerda akana pherdo berš buči ando Strasbourg aj ando Helsinki. Khate phenen lake duj šeja, e Miriam aj e Miloja, sar si kana e dej aj o dad si aktivno ande bučia! Sar si te aves glata kaj aktivni dej aj dad.

E Miriam phenda ke lake normalt si! Kana voj sas činori ingerenas la kaj savo-rengi barr svako džes, pala godo lape voj ande škola aj kana da gata e škola la pe voj te phirel ando gymnasium. Gad'a sas o trajo! Amari dej žalastar kaj peske buči aj me žavas kaj muri škola, jek normal romano trajo sas

Žanglimos ande computer trubol ande pherdo bučia.

man, phenda e Miriam. Muri dej ažutilas man kana trubolas, delas man laše sit'arimata kaj trubol tut ando trajo.

E Miloja inkerelas peske pejasa aj phenda – Čačo normal trajo sas amen, phirdam amare školi aj amari dej da amen baro khamlimos, aj sas kana godi paša amende kana trubolas lako ažutimos.

Vi le duj peja keren bući. E maj târni pej Miloja kerel bući phure manušensa aj lel sama pala lende. Drago lake te kerel bući aj te lel sama pala phure manuš. E Miriam kerel bući sar socialo. Kote voj ažutil romane familjori, pa romani kultura aj godola kaj žan pe drogi. Voj phirel vi ande škola te kerdol socionom.

Lengi dej, e Miranda, so phenel voj pa peski duj šeja?

– Mange si barimos kaj alonde te keren bući le romensa. Vi barimos si mange pa e terni šej kaj alonda te kerel bući phure manušensa. Ferdi tristo sim ke vi le duj alonde phare bućia. Kana si tut jek phari bući mušaj te les phare krisa.

Adžes aba si normalt te kerel vi o dad aj e dej bući. Ferdi inke si rom kaj naj lenge drago e škola, ke sa gad'a či den amen le gaže bući. Uni či alon te phiren maj angle ande škola, ke či žanen te avela pe hažna.

E Miranda aj lake šeja phenen – Amenge si važno ke si rom kaj keren bući. Ame mangas te phenas kaj le ternimata ke važno si aj vi pe hažna si te phires ande škola aj te keres čiri bući kaj kames.

Iren Horvatne

O divano si boldo pe kelderašiska: *Angelina Dimiter-Taikon*

Če xabe si adžes?

Orhan, Alija, Djurhana, Elvir aj e Zorica, dine pe дума te maladon pe avril e sala te žan ande jekthan te xan xabe.

Alija: – Ooo, če bokhali sim!
Či xalem kanči adžes anda rat.

Elvir: – Či me či xalem kanči anda rat. Arači sas amende gosti aj xalam amenge pozno aj but sas le čačori kana thodema tele te sovav. Aj anda rat či simas bokhali.

Zorica: – Če xabe si adžes?

Orhan: – Mašeski zumi aj xumerengiselata.

Elvir: – Me či xav godo. Me žavtar kaj o dučano aj kinav mange čokolato aj jek Coca Cola. Me xav mange maj ferder khere. Muro dej lašarda fajma maj lašo xabe?

Orhan: – Mušaj te xas vareso. Maj palal site žas aj te khelas amenge menčia aj trubonas te xas vareso. Či me xav e mašeski zumi, me lav mange anda e xumerengiselata. Ame či xas but mašo khere. Mange si drago te xav pizza, salami aj xamos kaj žal ando sigi. Muri dej, voj lašarel lašo gulaš, sarmi, pujo, ličarde kolompira aj sa so si lašo voj lašarel.

Djurhana: – Či me kamav te xav. Pfa anda rat si mange te xav akana. Ferdi te či xava vareso site avel mange phares adžes ande škola, či site biriva te ačarav e školaki buči. E mašeski zumi si laši tumenge kaj khelen

tume menčia. Pherdo protienar si ando mašo. Le romenge si ferdi te avel o xabe lašo. Naj but žine kaj den pe gindo sode čiken si ando romano xabe. Ame ferdi xas aj či das amen gindo ke trubol vi vitamini sar zelemata aj frukto. Ferdi kamas te xas mas!

Elvir: – Dosta! Tu gindis ke sa žanes. De kaj muro dad parno fosuj ando ito piparka aj dikhesa ke vo site xal godo svako džes. Divano intajne pa čiken aj pa vitaminori. Na maj phenen pa xabe pe jag, muro dad del pesko ilo anda god!

Zorica: – So keras, žas te xas vaj ništi? Bokhali sim, či maj biriv te ažukerav.

Alija: – Či me maj biriv te ažukerav. Vi me žav!

Orhan: – Kon avel kaj e školaki lugërica mansa aj las rama pa lašo sastimasko xabe?

Elvir: – Me či žav tusa! Av tu khere mande aj de дума mure dadesa aj vo šaj phenel tuke če xamos si lašo, aj savo xabe trubos te xas svako džes!

Zorica: – Ha ha ha ! Godo kamlemas te ašunav!

Fatima Bergendahl. O divano si boldo pe kelderašiska: *Kati Dimiter-Taikon*

Xabe si mišto

Le cellori ando čiro stato či trubol les ferdi barval, numa vi trubol lašo xamos.

O xabe kaj xas del kaj o stato enegria aj kerel vi te baros. Bi xabinesko aj bi pajekso či saste biris te phires, vaj te našen, vaj te notis vaj te kheles tu. Te avel tuke mišto trubos te xas svako fjalo.

O stato trubol les *paj*, mušaj te phes but paj.

Mašo, mas, anšo, thud, čiral aj šuklo thud

Ke si andre protienar kaj anzarel čiro stato.

Manšo, kolompira, xumera aj horeso

Ke si andre kolhydrater kaj del tut sigo enegria. Ando zaro si vi kolhydrater.

Čil aj vuloj

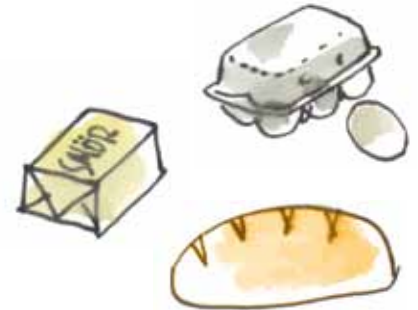
Ke si andre čiken kaj inkerel o stato tato, mušaj te les sama te na xas pša but čiken te na tholos.

Žanes so trubos te xas te aves sasto?

Atveto: Sa o xamos si lašo kaj o stato

Žanes sostar si mišto te xas frukto aj muri?

Atveto: Ke si andre C-vitaminori. Te či xasa vitaminori šaj nasvavos zurales. Ande pomorandža si pherdo C-vitaminori. Ande frukto aj muri si jek zaro kaj si lašo

Angelina Dimiter-Taikon

Muro šav kamel te khelel pe menči

– Te aves baxtali, tu avelan kaj Fritidsinformatcija.*

– *Te aves baxtalo, me bušovav Maria, si man pušimata karing kaj šaj boldenpe te kamava te ramonav me mure šaves te khele peske menčia.*

– Jo, si pherdo klubbori te šaj khelen pe menčia ando Malmö. Šavore šaj len pe te khelen pe menčia kana aba si trinenge. Če phuro čiro šavoro?

– *Vo si šovengo. Kastar te pušama?*

– Si pherdo klubbori ando Malmö. Mušaj te des tut gindo pe če levelo kames čiro šav te khele pe. Si klubbori kaj thon bari zor pe o buffimos vaj pe elito. Sar keresa vaj niši, če klubbo tu alosa, mušaj te žanes ke sa le šavore či khelen pe menčia butivar aj khatar godi. O sit'aritori šaj phenel pe savo levelo si čiro šav aj savo šičarimos truboles.

– *So trubol les kana khelel pe menčia aj sode kerel?*

– O maj važno so trubol si jek žuto laše papuči. Si pherdo fjalori papuči aj le maj lesni papuči kerel 200 kroni. Te khelena pe menčia andre ande jek gymnastiksala trubol normala papuči aj te si avril trubol papuči kaj si len karfina andre. Te na malaven le punro si jek phal kaj thos telal e strinfa. Godolendar keren 75 kroni aj si vi maj kuči, si pherdo barimata pala le punre te šaj malaven pala svakoneske. O kheletori kaj astarel e menčia trubol les laše manuši aj vi kamel te avel les lunži baja pe o gad. So trubos vi te des tu gindo kana del biršin vaj si barval avri si mišto te avel les barvaleske gada vaj biršindeske gada. Jek holba pajeski si kana godi mišto te avel les kana khelen pe menčia.

– *Maj si vareso kaj gindis tu ke si važno?*

– Jo, sar dad aj dej trubon te žanen ke trubon te traden le šavores palpale aj angle kana si matcho vaj kana si šičarimos sar te khelen pe menčia. Pherdo klubbori maren pe te len le maj laše vremi. So si maj ferder si te thos tut aj maj duj, trin žine te hulaven e vramia kana te ingeren vaj te anen le šavoren khatar le matchori.

– *Sode kerel te šaj lel pe muro šavore te khelel pe menčia?*

– Godo maladol pe, pe savo klubbo alos, pašte svako kerel pe 300 vaj 400 kroni pe jek termina aj vi kaj si ando klubbo kerel love. Te si leske praloře ando klubbo kerdol vi maj lesni.

– *Nais tuke kaj ažutisardan man.*

– Pe sastimaste, šaj arakhes le numrori kaj le klubbori ando telefonosko bufari vaj šaj rodes pe Interneto. Vaj šaj mares pale mange telefono aj me ažutiv tu te ramos les andre, kana alondan savo klubbo kamen.

– *Nais tuke, Devlesa.*

– Devlesa

Iren Horvatne

O divano si boldo pe kelderašiska: *Kati Dimiter-Taikon*

Kathe raduim-pe o le žene kaj khelen-pe menčia o Romano Merako ando Katrineholm.

* Fritidsinformatcija – Ande maj činořo gav šaj mares anda jekh data kaj o klubbo aj von ažutin tut te si tut pušimata.

Le khelimasko gruppō Terne cherhaja ando RKC

De katar 2005 si jekh khelimasko gruppō ando Romano Kulturako Centro ando Stockholmo. O rom kai phiravel kado gruppō bušol Gislav Bilicki. Adjes kado khelimasko gruppō keren repetitsia duvar ando kurko ai si les deš glati kai phiren antrego vriama kotse. Kana linepe kadala glati anda o gor či zjanenas te khelen, ta šai phenes ke line pe anda gor. Numa napevno ke dikle kavre romen sar khelen tai kai len plačan. Le mai but anda le glati kai lenpe te phiren kotse si 8 beršenge tai khelen zji kai le 14–15 berš. Le šejora ande kudola berš aba lazanpe te khelen angla manuš. Kado si mila phenel o Gislav, anda kudo ke ande kudola berš si kai lenpe le glat te haliaren če bari djela si o khelimos o romano. Nai numa jekh khelimos kai khelen numa mai but si. O Gislav phenel kadia: "O romano dušo si kai dičol sar jekh glinda ando khelipe!"

Ferdi romane glati si ande kado khelimasko gruppō. But anda le romane šavore barile ando khelimos o romano tai si le talango. Ferdi te kamena vušoro sai bariol kado talango bi granitsako, phenel o Gislav. O khelimasko gruppō butivar sas pe scena, vi sas ande o glatiska programo kai bušol Bollibompa ande Svediska televisia. Tai vi khelde kana sas le Svedosko baro djes ande Farsta, atunči keren von kasavo programo ando Kulturako Centro.

Kana maladjol ketane kado gruppō atunči nai len ferdi repetitsia khelimaski. Numa kado gruppō vi vorbinpeske ai divinin pa djeli kai si lenge vazno kai phirel lenge ando šero. O kidinipe kadale grupposko si jekh lašo than kai sai maladjon ketane le romane šavora!

Mirelle Gyllenbäck

Tolmačimos kelderašiska: *Jonny Ivanovitch*

Drago mange te kerav bući grastensa

Akana site phenav so me kerav mila. Atunči ame žastar kaj Ungriko aj bešas kaj muri mami aj papo. Von bešen ande jek cinoŕo gavoro kaj bušol Dorog kaj si pašte 35 kilometri khatar Pešta kaj si o baro foro ando Ungriko. Kaj muro papo si les jek barr kaj vo lel sama pala ande jek than mure kakesa. Kaj muro kak si les trin šavore ferdi von si maj phure vi mandar aj vi khatar mure peja. Duj žine kaj si maj phure aba či maj bešen ande barr. Me antrêgo milaj sim mure verosa, o Jan.

Muro papo aj muro kak keren bući grastensa. Naj či jek čuda žela, ame avas khatar e vicia lovara, aj le lovara kana godi kenas bući grastensa.

Vi me ažutiv len ande bući. Atunči dav me kaj le grast xabe, čar aj kukuruzo. Vi vužarav e štala grasteki. Vi hulavav le grasteke bal. So si mange maj feder si kana muken man avri le grasteso aj šaj tradav o vurdon.

Me aj mure vero žas amenge pe o bazari kaj šaj kines vaj šaj bit'inis grasten. Manuš aven maj butivar kaj muro papoko barr te keren šeftori aj kinen grast kaj muro papo bararda opre. O milaj kaj sas mange maj lašo aj maj feder sas kana muro vero ansurinda-pe. Atunči tradam le ternen ande jek šukar vurdon ži kaj o abjav. Me aj muro papo bešlam opre aj tradam o vurdon.

Iren Horvatne

O divano si boldo pe kelderašiska: *Kati Dimiter-Taikon*

KOTOR 8

*Ame le
rom tradas*

Vojako sim kana tradav

Vojako sim kana tradav. Kana sam libro katar e skola atunči muri familja zjal ande Spania. Mura dejake niamuri trajin kotse. Pervo las o taxi zji kai aroporto pala kudo las jekh baro aroplano tai zjas ande Spania. Butivar gelem po aroplano vuze. But časuri zjal zji ande Spania. Anda gor daravas kana vazdelas o aroplano ande barval, numa akana ferdi drago mange. Kana aresas angle avel muro kakh pala amende tai anel ame peska matorasa. Dedrak si te anklel o manuš lesa pe matora, ge sigo tradel. Kana aresas angle dikav sa mure veron. Defial voja si amen ketane. Atunči najuvas, xas morozuri, zjas pe bicikleta tai kelas tv-spel. Mange drago kana si tato avri. Kana site amboldas palpale khere atunči tristo mange, ai univar vi rovav. Nikiziv anda mure veri kana sim ando Svedo.

Muri dej sas trine beršengi kana avili ando Svedo peske dadesa tai dejasa. Muro dad phenel, ke kado normalnio si maškar le rom ke si amen niamuri pe antergo lumia. Vo sas ande but thema tai ande svako them kai gelo arakla romen. Vo šai del duma sa le romentsa! Vo phenel ke sa le rom si niamuri. Me butivar pušav les sostar, atunči phenel vo ke anda o gor le rom aven anda jekh them.

Univar čiovav kana zjav po aroplano ande Spania, Anda kudo ke but vriama lel. Atunči phenel mange muro dad, ke mai but vriama lelas kadala droma mai anglal kana zjanas le manuš ande thema ke grastentsa tai vurdonetsa tradenas. Atunči radoivma ke sim po aroplano.

Mirelle Gyllenbäck

Tolmačimos kelderašiska:
Jonny Ivanovič

Anda kudo ame le rom tradas

Žanglimos pa e vorba

Vasuri = jekh anav pe but fialuri vasuri kai servil o manuš ande kuxnia sar piria, kogoma, tepsiji, tiaria, šuria, furči, roja, pofaša tai kuča, balaja tai but gaver djeli.

Čare = Jekh anav pe piria, tigeji, khore tai kaver djeli sar vedri kai thol pe xabe vai pimos.

Tela pašti jekh mija berš le rom phirenas pe antrego lumia. Tela sa kadia vriama sas le gras, guruva ai magarija kai sas le romenge mai laše vortača. Von sas kai čirdenas le romenge vurdonas, kotse sas sa lengo tovaro: gada, xabe, vasuri* tai ramienti.

Antrego familja zjutinas te anen love. E buči kai kerenas le rom sas naprimer te hanon bare piria tai kaver čare* xarkune. Kaver rom kerenas armi vai vešturi. Uni rom bičinenas kožnitsi, ponievi, vai skaterki. Kavrende sas ferji, fleči, řatibaxhtiake, tai tombola. Kotse kerenas le romnia love po drabarimos. But rom trajinas vi po khelimos tai djili.

Pala jekh vriama tradenas le rom mai angle ka kaver foro vai gav. Kado či kere-nas le rom vojatar, numa ke musai sas lenge. Kana či mai zjalas o komersio pe jekh than zjanastar ande kaver riga te roden neve klienturi. Univar vi denas drom le romen. Anda kudo ke či kamenas le gazje te bešen le rom ande lengo foro vai gav.

Univar našavenas le gaže le romen katar lengo than kai bešenas. Univar maladolaspes ke o gažo či kamelas le romen ande pengo foro vaj gav.

Adjes manai kasavendar buca ando Svedo kai maladjol le romenge ando phi-ripe. Manai kanikaste bare xarkune piria kai trubun hanome. Kasavendar piria parudele pe onyxidable piria. Adjes le mai but vasuri keren le ande febriči tai bičindjon ande bare levči. Nai but manuš kai šai činen le vasuri kai si kerde anda vas. Ferji pašti manai, ferdi bare ferji ašile sar o tivoli Gröna Lund tai Liseberg.

Akana kana ame le rom tradas le vurdonentsa po milaj či tradas ke musai amenge numa zjas dragosa te phiravas ame. Drago si te maladjuvas le niamontsa tai vortakontsa tai zjas pe le bazaria. But rom traden vi ande thema te diken penge niamon.

Mirelle Gyllenbäck

Tolmačimos kelderašiska: *Jonny Ivanovitch*

Ame tradas andi Lourdes

Jekh data muro dad thaj muri dej denas дума pa o sunto than o Lourdes ando Frantsuzo thaj muro dad penda: “Šej, Kati so penes, tradas kote?” Muro dad pala godo pušla vi peske pralen thaj pejan thaj aver njamora te kamen te traden vi von mit andi Lourdes. Ćidam amen dosta žene katar le maj riga ando Šwedo thaj maladjilam savore ando Malmö jekh šukar milasko djes ando berš 1963. Naklam o Danemarko thaj maj dur karing o Njamtso.

Pasa i granitza i njamsitsko ašade amen. Ći mukhenas amen te nakhas i granitza. Ame pušasas len: “Sostar? Savoren anda amende si amen šweditska lila thaj sa sam šweditska “medborgare“. Numa feri kerenas anda šero thaj kerenas pe ke Ći ačaren amen. Ažukerdam jekh wrama. Pala godo xolajlam thaj lam te pušas len: “Će dilimos si gado so tume keren? Mukhen amen te maras telefono khere ando Šwedo?“ “Naštin! Ame kam maras“ pende, thaj ame pačandam len. Numa von šoha Ći marde. Feri kamenas te xanpe amensa anda kodo ke rom samas. Le cine šavore line te bokhavon. Ame pušlam te šaj te mukhas amare bilora te šaj te ćinas lenge xabe. Ći mukhle amen. Ame samas sar temnitsara andi temnista. Pe amari bax sas amen cera ćokolado thaj kolakora, thaj godo dasas le cine šavoren.

Pala godo vi ame le maj phure lam te bokhavos thaj te trušavas. Pale pušlam te šaj mukhen amen. Pale pende amenge ke naštin. Akana me thaj muro vero xolajlam thaj lam te sipinas pe lende, numa muro dad penda: “Ašen! Feri maj nasul keren amenge. Ći ačaren tume sostar Ći mukhen amen te nakhas i granitza? Amaro rat kamen te pen, kamen te dukhaven amen, anda godo ke rom sam.“ Me Ći patčavas godo atunći. “Naštin te keren amensa gade akana,“ pendem mure dadeske. “O mari-mos manaj aba“. Godo me korkoro pušavas man kana pala štar časora mukhle amen te nakhas i granitza – bokhale, trušale, ćine, tristime thaj darade.

“Te tromas te tradas?“ pušasas jekh avres. Atunći muro dad penda: “Feri traden! Na daran, naštin te keren amenge kanći.“ Thaj gade nakhlam i granitza amare jilensa ande amare khora. Muro dad pušla le njamsitska granitzake rajbare sostar ašade amen, “Feri kamasas te kontrollinas tumen. Tume rom san.“

Kaj godi aresas ando Njamtso ćores inkerenas amen le gadjé. Ći mukhenas amen te ašas pe le campingora, sa jekh ke sas amen internationalni camping-lila. Akarenas amen rom bi themesko. Sikhavasas lenge amare šweditska lila numa godo Ći žutilas

amen. Čungarenas pala amende. Butivar le raj katar le campingora akarenas amenge rajbaren. Thaj ame dile samas thaj gindinasas ke ka ažutinen amen le rajbare. Numa le rajbare amen tradenas avri katar le campingora. Le rajbare či ažutinas amen thaj či amaro šveditsko konsulato. “Ame naštinias te ažutinas tumen,” penenas ando konsulato. “Si len pravo te šuden avri kas kamen katar penge campingora. Zumaven te araken privatni thana!”

Numa musaj sas amenge te ašas thaj te hodinas amen anda amare maj phure so trade amensa. Feri žikaj areslam ando Frankfurt Am Main sas amen paća te šaj ašas thaj te hodinas amen. Kote jekh lašo gadjo, jekh raj pe jekh camping das amen than te ašas. Čina či pušlas pala amare lila. Ame sikhavas amare lila korkoro. “Mišto, mišto,” penelas. “Man či intresseril kathar aven. Feri te inkeren tumen mišto.” Kote ašilam duj djes thaj pala godo telardam ando Fransuso.

O Frantsuzo nas maj lašo sar o Njamtso. Vi kote sa gade čorivanes inkerenas amen. Le campingora nas pala amende. Le frantsuziska rajbare sas inke maj nasul sar le njamsitska. Feri čungarenas andi phuv kana pušasas len vareso. Kana areslam ando Pariso musaj sas amenge te tradas kaj sa le campingora te rodhas than numa kana dikhenas ke rom sam či denas amen thana. Kaj godi djasas dikhenas ke rom sam thaj penasas ke naj than. Atunči avilas amenge jekh idéa. “Akana ka xoxavas len. Sa le ansurime romnja te len penge dikhle thaj te pandaven len sar turbanora thaj te len aver gada pe peste. Thaj gade šaj penas ke anda Turko vaj anda India avas.” Vaj kamen te paćan vaj nići, xoxadile le gadje. Kana o phuro gadjo so das amen than dikhla ke rom sam, dilajlo. Nas les so te penel. Šoha či kam te bistrav lesko muj. Naštilas te kerel vareso. Ame či kerdam leske kanči. Či xalam amen, či melardam vaj sipindam.

Gade ke areslam ando Lourdes, thaj angluno drom ando muro trajo ačardem ke vi ame sam manuš. Le manuš dikhenas pe amende asajmasa. Konik či dikhelas pe amende thaj penenas: “Dikh, kutka rom piren!” Mišto ačarasas amen kote. Ando Lourdes ašilam jekh kurko. Gado kurko sas o maj lašo kurko ande muro trajo. Kate ačarasas amen jekh le bute manušensa anda but thema. Savore sas vojake thaj losake. Savore ačarasas sa godo lašo mištimos; te priminas le Devles. Šoha či kam te bistrav godo Devlikano sung katar le luludja, sa le čuda khangera thaj čuda hunja. Gade ačarasas amen sar kana trajinas ande jekh lumja kaj fer i o mištimos trajil. Jekh kasavo ačarimos o manuš numa jekh data ando trajo šaj te ačarel.

Anda Jävla zigenarunge katar i *Monica Caldaras*. Tolmačimos kelderašiska: *Erland Kaldaras*

When it's pouring with rain – Är ni kvar? Ni ska ut!

When it's pouring with rain,
And you've pulled down some lane,
When you're bogged down aside of the road,
When your Chavi's been ill
And you've just got a bill,
For some Lohva the law says you've owed.

At night cars come by,
At the trailers let fly,
When you're lying asleep in your bed,
You're rudely awoken,
Find your window's been broken,
Thank the Duhvi the baby's not dead.

A Gavver comes by
The next day to ask – „Why
You're still here; Why haven't you gone?”
With your tongue in your cheek,
You tell him, – „Next week,
For then, sir, I'll be moving along.“

He then dikks the glass,
Lying there on the grass,
And says, – „Now what's all this mess?”
You tell him the facts
But he only reacts
By saying, – „You can't expect less.“

När man nerstänkt av lera
har lyckats parkera
vid avfarten där vi stått då och då
och man nyss fått en räkning
som hotar om vräkning
och ungen har feber och gastar sig blå

och påsar med allt möjligt i
slängs från bilar som far förbi
då väcks man av glasklirr i vagnen en natt
när vi låg och sov
och jag sa ”Gudskelov
att ungen inte blev manglad platt!”

Dan därpå kom en snut
”Är ni kvar? Ni ska ut
häriifrån!” Och man vill inte bråka
så jag sa som det var
”Om en tre–fyra dar
då konstapeln, då ska vi åka!”

Sen såg han allt glas
som låg där i kras
och han fråga ”Vafan har ni för er?”
Fast när jag förklara
då svara han bara
”Kom inte och säg att nån stör er!”

Bi prinžardo skritori khatar e Anglia. Tolmačimos pe švediska šib khatar o *Sture Pyk*

E Sara avili sar nasadi ando Svedo

Le pervo rom avile ando Svedo ande le berš – 1500. Lenge niamuri* bešle katse ta ando Finlando zji po akana. Kaver gruppuri romenge avile pala kudo. Le pazletni bare gruppuri kai avile ando Svedo pala o marimos kai sas ande Jugoslavia* tela o berš - 1990. But anda kadala našade sas le jekh trajo zoraes čoro ande peske thema anda kudo ke von le rom. Kana aresle katse či tromanas te puřin ke rom le. Lenge sas dar ke atunči avela le vi katse čoro trajo, sar ande peske thema.

E Sara sas 11 beršengi kana avili katse. Voi či kamel či te del pe gindo palpale ka trajo mai angla sar te avel ando Svedo. Atunči voj nikizil. Voi phirelas ande skola ande pesko them tai sas la laše diplomuri. Lat sas but romane vortača, numa kana avilo o marimos atunči sa paradjili laki lumia. Laki familja sas bišadi them themestar tai kadia ando gor aresle ando Svedo. Nas kado variso kai von planisarde. E familja katar laki mai laši amiga ašili ando Niamtso. But anda lake niamuri ašile ande phengo them. Voi nikizil but anda lende, mai but la mamia tai le papos.

Kana avile ando Svedo konik anda la Saraki familja či tromanas te phenen ke rom le. Von gindinas ke atunči den len drom palpale ande pesko them. Voi antrego vriama sa voj ande dar. Pala uni berš ando Svedo maladjili kavre romane šejantsa kai vi von avile katse pala o marimos. Von ande skurto vriama kerdjile bare vortača. Lengo trajo sas šai phenes jekh fialo tai či von či tromanas te puřin ke rom le, makar ke bešle but vriama ando Svedo.

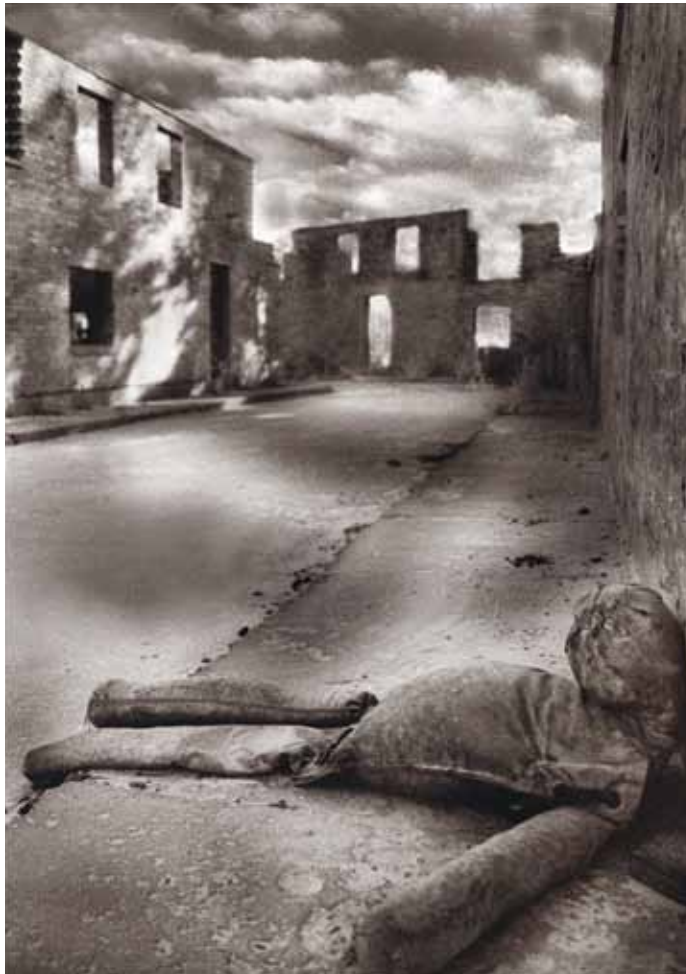
Akana zjanel e Sara ke laki familja šai ašel ando Svedo. Či mai trubul te daral ke traden len palpale. Numa sa voi daral. Voi butivar dikel čore sune pa marimos. Či mai geli palpale ande pesko them dikin avili ando Svedo. Numa kamlinosas ande jakh djes te sai aresel palpale te dikel peske niamon ke zoraes si lake ande lende.

Makar ke e Sara adjes pučardi la ke voi si romani šej ando Svedo sai jekh či aliarpe siguro ando ilo. O marimos mukla lake semnuri andral. Ande lako them defial tele diken le manuš pe le rom ai makar ke zjanel ke kaver fialo si ando Svedo, si la inke kudia dar tai parimos. Kaj Sara si la štar peja kai si sa mai terne latar. Univar kana phiren ando foro miazol lake ke varikon lel pe pala lende anda kudo ke von si rom.

Anda kudo ke dikla kadia but nasulimos e Sara ande pesko trajo tai dikla bute manušen ando coripe anda kudo ke rom le, kamlasas te avel jekh ”kai del duma anda le rom” (förespråkare*) lenge. Voi kamel te studil mai dur ando universiteto tai te anklel jurist*. Voj zjanel ke jekh lašo sičarimos ando trajo kerel te avel mai vušoro te azjutil manušen kai nakle nasulimos ande pesko trajo ai mai putaria si le manušes atunči.

Mirelle Gyllenbäck

Tolmačimos kelderašiska:
Jonny Ivanovitch

Le čöře suno kothe le.

Žanglimos pa e vorba

Niamuri = Glati tai nepotsi tai lenge glat ande but generatsi.

E Jugoslavia holadjili pala marimos ando 1990 ande: Bosnia, Kosova, Kroatien, Makedonia, Montenegro, Serbia tai Slovenia.

Förespråkare = Varikon kai del duma anda varikaste kai či biril vai či tromal.

Jurist = Jekh kai sičilo le zakonuri. Le juristuri sai anklen ablakatsi. Kudia vorba si čačes latiniska tai snačil "förespråkare".

KOTOR 9

Traja Cirkaska

Cirko

Aven aj kinen biljetsi
o cirkus ando foro.

Phure, terne aven andre
aj rode pala čiro skamin.

E gili žal
aj phenel:
Te aven baxtale, sa le rom aj sa le šavore
Aven aj dikhen amen aj maren le pelmi!

Le kale grast traden andre
našen kolo
le grast bandžol tele pe čangende.

O elefanto baro aj thulo
vo gilabel nakhesa
ando sagodo takto la giliasa.

Fatima Bergendahl

O divano si boldo pe kelderašiska:
Angelina Dimiter-Taikon

Le parne cinoře žukela našen kolo aj
xuten ande jek řata kaj si anda jag
aj kandel o muj.

Šukar makhlo
avel o pajaco
aj sa le šavore asan.

Xas aj pijac godo kaj si guglo
aj amaro ilo radujilpe.

Muro suno sas te ankliav sabiari

Kana o Hans sas mai terno tradelas la familjasa tai kavre romane familjentsa pe antrego Svedo. Lende sas lenge cirkos. Ande primavera zji kai getolas o milaj zjanas pe antrego them te keren cirko. Ande kado texto pušas le Hanses sar sas leske kudia vriama.

Mirelle (M): Ande če vriama le beršeski lenas tume le cirkosa?

Hans (H): Kana puterdjolas o milaj ankalavasas avri le vurdona, kamionuri tai sa o tovaro kai trubulas amen ande buča la feriake. Bari buči sas. Savore ande familja zjutinas.

M: Sar sas ando iven?

H: O iven sas butivares lungo tai pharo. Sas amen khera kai godi zjasas ando Svedo pašti svako iven. Numa te nas atunči, bešasas ando vurdon. Buten anda amare niamuri nas len khera ta bešen ande vurdona antrego iven.

M: Če buča kerenas ivende?

H: Kerasas tai bičinasas but fialuri djeli. Butivar zjasas pe bazaria le ivendeske. Kotse arakasas kavre romen. Kadia kerasas te sai trajis zji po kaver milaj kana lasas avri le vurdona, kamionuri tai o cirko, kaste pale te keras e buči kai si amenge mai drago šion, pala šion.

M: Si kado ke le glati zjan ande peske niamonge pasuri?

H: Jo, baro respekto sikavel o manuš peske niamonge tai lenga bučako tai ka lengi artistika. Le šavore kai barile ando cirko sas lengo mai baro suno te anklen vi von artisturi. Lengo suno sas te anklen drabarne, sabiaria, akrobatiki, tai kelitoriašeleske. Kana denas ande peske berš normalnio sas te ansurinpe kavre romane ternimatsentsa kai vivon keren e buči le cirkosa. Anda kudo si kai zjal kadia purani buči šav, šavestar. Kana simas 14 beršengo kamavas te anklav sabiari. Muro suno sas kado ai keravas zoraes antrego iven kaste po milaj te kerav jekh laši

buči sabiasa. Kana delas vuze o milaj keravas čačas laši buči pe scena ta savore marenas anda le pelmi atunči mišto sas mange!

M: Sas tume varisoske specialno preparasiona mai angla sar te zjan pe scena?

H: Jo, sas amen but. Ame samas defial darane (suspičosi). Nas voja te amblaves gada sa kudo djes kana sas ame jekh nevo numero, kudo sas bibaxh. Nas voja či te mukas uni djilia te zjan ke butom bibaxhtale djilia sas.

M: Sar sas jekh normalnio djes ando milaj tumenge?

H: Aresasas diminiatsi kotse kai trubulas te keras o cirko. Importante sas amenge te avel laši vriama. Te nas, či avenas but manuš te diken amaro programo kai xalam kadia but čino te sičos. Ame tasas po than svakonesko artistosko programo te zjanen kana site anklen pe scena. Jekh riat sai avilemas sabiari, kaver riat šai avilemas jonglör (kai šudel djeli ande barval). Tela sa o iven sičovasas sa o programo kai trubulas te sikavas. Savore zjutinas, te maladjolas ke varikon nasvavolas jekh riat, zjalas varikon kaver anda e familja ande lesko vai lako tsan bi problemasko. Savore zjanenas sa.

Mirelle Gyllenbäck

Tolmačimos kelderašiska: Jonny Ivanovitch

Šičarimos pe gava

* La skolake berš ande Anglia si hulade ande trin terminuri. Anda goda phiren le glati ande Anglia kaj škola vi ande jek kotor le milajesko.

Muro anav si Leigh, me žav ande škola ivende. Mila me phirav pe gava la tivoli-liasa anda godo trubul man e bufaria la školake manća te na xasarav pŕa but anda školaki bući*. Ande muri lada kaj si školaki bući, da man muri šičaritori. Sa godi bući kaj keren le kaver glati ande škola, kerav vi me, ferdi me keravles pe le gava. Ando tivoli si man bući te kerav. Vi la školake bući aj vi te vazdav opre le skafedia la tivoliake. Aj vi te lav sama pala muri cinoři phej. Svako džes kerav bući. Muri dej lel sama te na bistrav godo! Ande barr aven šičaritorki te ažutil amen ande školaki bući. O Leigh aj leski familija akhjaren o mištimos sostar.

Von žanel te vi le kaver glati ande škola keren sa godi bući. Vo lel sama te na xasarel vareso ande bući. Te šaj avel leke maj vušoro kana avel palpale kaj škola ivende. E šičaritorka si raduime ande bući kaj kerel vo. Kana o Leigh avel palpale kaj škola aj či xasarda kanči ande bući la školaki. Ando godo mekel les leski familija te kerel bući duj, trin časori svako džes.

Pherdo bući si ande muri lada! Sar te žanav sosa te lav-ma. Le bućia si lašarde gata, te avel vušoro te akhjares le. Svako bući si les leski farba. Te si vareso kaj či akhjares šaj žav ande le hirtiji aj rodav. Le ferbi kerel maj vušoro te arakhav. Svako panžto kurko anen mange le romane šičaritorki mange neve bućia vaj traden les mange pe pošta.

Raduime sim kana avav palpale kaj škola ivende. Me žanav ke vi me kerdem sa le bući la školake, sar vi le kaver glati. Ankalado katar: Sar keren le glati romane bući školaki ande Anglia.

O divano si boldo pe kelderašiska:
Angelina Dimiter-Taikon

Pe o tivoli bikinen vi šukar aj laše želi aj vasori.

Cirko Brazil Jack

Sas tu varikana jekh suno ke trades jekhe cirkosa? Kamlanas te phires po šelo vai te des tut pa korate sar clowno vaike te katais tu opre tela la čerako čardako? Dan tu gindo če barimata sas te keres, te bešlanas maškaral e scena tai te sikaves če zjukles kai zjanel te kerel formi kai tu phenes leske?

Nai but cirkuri ando Svedo. Ta le mai bute zjenenge anda mende ferdi ašelame o suno. Numa savore šai djinen sar si o trajo ando cirko. Ke akana si jekh kniška bute patretonsa kai sikavel o trajo le cirkosko. E kniška bušol Trajo cirkosko – Jekh berš le Cirkosa Brazil Jack tai si ramome pe svediska šib. Katse sai djinas ke le artisturia tai la čerake bučarne tai vi sa le kaver kai keren buči ande kado cirko ke maladjon svako berš ando martso ando Malmö, kana lenpe le beršesko pervo turne. Von si anda e Polska, Čexo, Ungriko, Rumunia, Azerbadjan, Ukraina, Moldavia, Niamtso tai Italia. But anda lende si sinturi. Makar ke den duma pe but fialuri šiba sa von haliarenpe sar jekh bari familja. But anda lende aven palpale berš pala berš numa vi neve artisturi aven. Anda kudo ke svako berš trubul te anklen neve programuria!

E Carmen kaj si bari po Cirkos del sogoden džes lašo.

E familja kai si lengo o cirko Brazil Jack trajin ando Malmö tai pe lengo than tordjon le cirkoske vurdona ivende. E familja avel katar jekh purani cirkoski familja tai von si o dad o Trolle Rhodin, e dej Carmen tai le šave Trolle III tai o Max. Dopaš berš bešen ande peski galbeno avlin tai o kaver dopaš berš traden katar godi le cirkosa tai bešen ande vurdona. 40 zjene keren buči po cirko Brazil Jack tai kana traden pe droma si lengo karavano pe 17 kamionuri rimorkentsa!

O turne lelpe tumna tele ando Svedo, porme tradel o cirko pe sa o them zji kai Dorotea tai Lycksele dur opre ando nortorig. Ketanes anklel 125 forori kai zjal lengo cirko. Kado cirko univar zjal vi ando Gotland. Kotse bešen trin kurkhe tai keren numa jekh show ando djes anda kudo kotse mai si le vriama te den peske duma, te peken peske, te hodinin tai te bešen po kam. Haliardjol pašti sar jekh vacacion, phenel o narodo le cirkosko! Kana lenpe te tuniaričin le rača atunči amboldel o cirko pale tele ando Svedo tai o pazletno show le beršesko keren les atunči ando Lund. Atunči savore gribin pe khere kai peske familji kai či dikle le pe dopaš berš!

Pe le patrets sai dikas akrobaturi, clownuri, jongloruri tai muzikanturi kai bašaven. E Rosi sikavel pesko numero le grastentsa tai le zjukelentsa. Sa kadia drago miazol sar ande mure sune!

Mai Beijer. Tolmačimos kelderašiska: Jonny Ivanovitch

*Le beršeske
vremi, življenji
tai natura*

O kham aj e barval

Jek rom žalas le dromesa. Sar žal maladilo vo le khamesa.
Vo či da le khames lašo džes. O kham xolailo aj cipinda po rom.

- Drobojtu roma. Sostar, či dan man džes lašo?
- Ke či san to Baro Raj!
- Ažuker ferdi, roma! Avela pe tute tato milaj!
- Naj bajo, numa te phurdel o Barlval!

Sar žal maj dur, maladilo vo le lvendesa. Či kadaleske či da vo džes lašo.
Lel o lvend aj terd'arel le romes:

- Roma, sostar či des man džes lašo?
- Ke či san tu o Baro Raj!
- Ažuker ferdi, tu roma. Avela pe tute žuralo lvend!
- Naj bajo, numa te na phurdel o Barval!

Aj, kana avila o Barval o rom aba de dural važda
opre pesko kolopo aj da le Barvales džes lašo,
ke e Barval sas leske o majbaro Raj.

Jek prinžardi paramiči phendi khatar: *Angelina Dimiter-Taikon*

Khereske žigeňi

Godola žigeňi kaj trajin maškar le manuš bušon khereske žigeňi aj lensa si hažna pe but fjalori. E gurunni del amen o thud aj khatar o thud lašaras čil aj čiral. Khatar e bakri las pošom kaj šaj khuves špenco, poša aj stadži. Khatar pošom šaj khuvas tato poxtan aj kovli poňava. E khajni del amen anře kaj šaj lašaras laše pirožni. Pe o grast šaj phandes o vurdon aj šaj cirdel phare pharimata. O žukel lel sama pala amaro kher te na aven čor. E muca astarel le hircos te na avel angle.

O manuš vi mudarel žigeňi te šaj xas amen čajle.

Uni žigeňi si kaj o manuš ke si amenge drago.

Kaj uni žine si len žukel aj von či trubon te len sama pala o kher. Kaj uni si muca te drago lenge te inkeren len ke si kovle. Kaj uni si len čiriklari ande jek kletka. Kaj uni si len maše ande jek aqvarium. Kaj godolendar žigeňi ame phenas lenge žigeňi řizgimaske.

- Si o grast kaj trades jek žigeňi řizgimaske?
- Žanes tu maj but žigeňi řizgimaske kaj šaj avel kaj o manuš?
- Sar bušon le žigeňi kaj trajin ando veš?

Fatima Bergendahl

O divano si boldo pe kelderašiska:
Kati Dimiter-Taikon

Romane šičarimata aj divanori pa žigeňi

Na tho e piri po bov ipon či astardan o mašo!

Sätt inte grytan på spisen, fånga fisken först!

La mutcaki vundji del kana godi avri anda gono.

Kattens naglar kommer alltid ut ur säcken.

Na kin o balo ando gono!

Köp inte grisen i säcken!

E bori si ruv ande cera.

Sonhustrun är som en varg.

Naštis te hamis balesko mas aj žuklesko mas ande jekthan.

Det går inte att blanda griskött med hundkött.

Lika barn lekar bäst!

O žamutro si sap telal o bov, kana tačol avel angle aj bašol.

*Svärsonen är som en orm,
då och då skallrar han och hugger till.*

Lako muj phirel sar jek papin.

Hon pratar i ett, hon kacklar som en gås.

Te žal sa pe žukel aj pe bale!

Allt skall gå på hundar och grisar!

(En besvärjelse)

Line katar: Pay žuvindó – Romané sityarimata hay divanori/Vishetens brunn – romska ordspråk och talesätt,
Mikael Demetri aj Angelina Dimiter-Taikon.

I žungali papin

Sas te arakadjol jekha papinjake panš pujora. Le štar anglune pujora arakadjile parne thaj o panšto arakadjilo kalo. Kana dikhla i papin ke lako jekh pujo sas kalo šudape lestar. Le aver pujora či kelenaspe le kale pujosa, thaj kanagodi korkoro sas o kalo pujo.

Či le aver čirikla andi barr či kamenas te kelenpe le kale pujosa.

Jekh djes čidepe sa le čirikla andi barr thaj penen le kale pujoske:

– Tu musaj te mukhes amari barr, tu naj san anda amare!

– Tu šoha či avesa šukar papin sar čire phral!

O kalo pujo dikhla pe peske phral thaj pe peski dej tristimasa.

Von feri bolde leske le seja thaj čina či dikhenas pe leste kana la te žaltar. Areslo o kalo pujo ando baro weš thaj la te rovel. Baro šil sas, o ivend areslo thaj o pujo musajsas te rodel kaj te pašlol tena merel katar o baro šil.

Arakla jekh cini grapa ande jekh kopači thaj kote spidape andre. Numa o kopači nas tato dosta te tačharel le kale pujos, thaj katar o baro šil salisajlas o kalo pujo.

Na dur kotar ašile trin romane famili peske vurdonensa thaj cerensa. Vi len o baro šil las thaj lenge grast manaštinias te piren katar i šudri balval. Le rom sigo vasde penge ceri, kas sas vurdon čide kašt te thon ando bow. O Janko thaj o Fardi sas duj romane šavore andi romani barr thaj vi von ankliste tele te čiden kašt te keren jag.

O Fardi čidelas kašt pe jekh rig, thaj o Janko čidelas pe aver rig kana o Fardi sipil palo Janko:

– Janko! Janko! av thaj dikh so si katka maj sigo!

O Janko našlo so maj si Fardi thaj dikhel jekh cino kalo pujo sa mortcome ande leske vast.

Av ingeras les ande mamiako vurdon te tačhol, inke trajil, penel o Fardi.

Av maj sigo!, penel o Janko.

Lenge mamiako vurdon sas baro
thaj jekh baro bow tačharelas o vurdon.
O Janko thaj o Fardi so maj sig našle
andi barr tena merel o kalo pujo. Ando
vurdon bešelas lengo dad thaj pelas ćajo.

So si tumen kote šavoralen? pušel lengo dad.

O Janko thaj o Fardi sikade penge dadeske so
aragle ando kopaći.

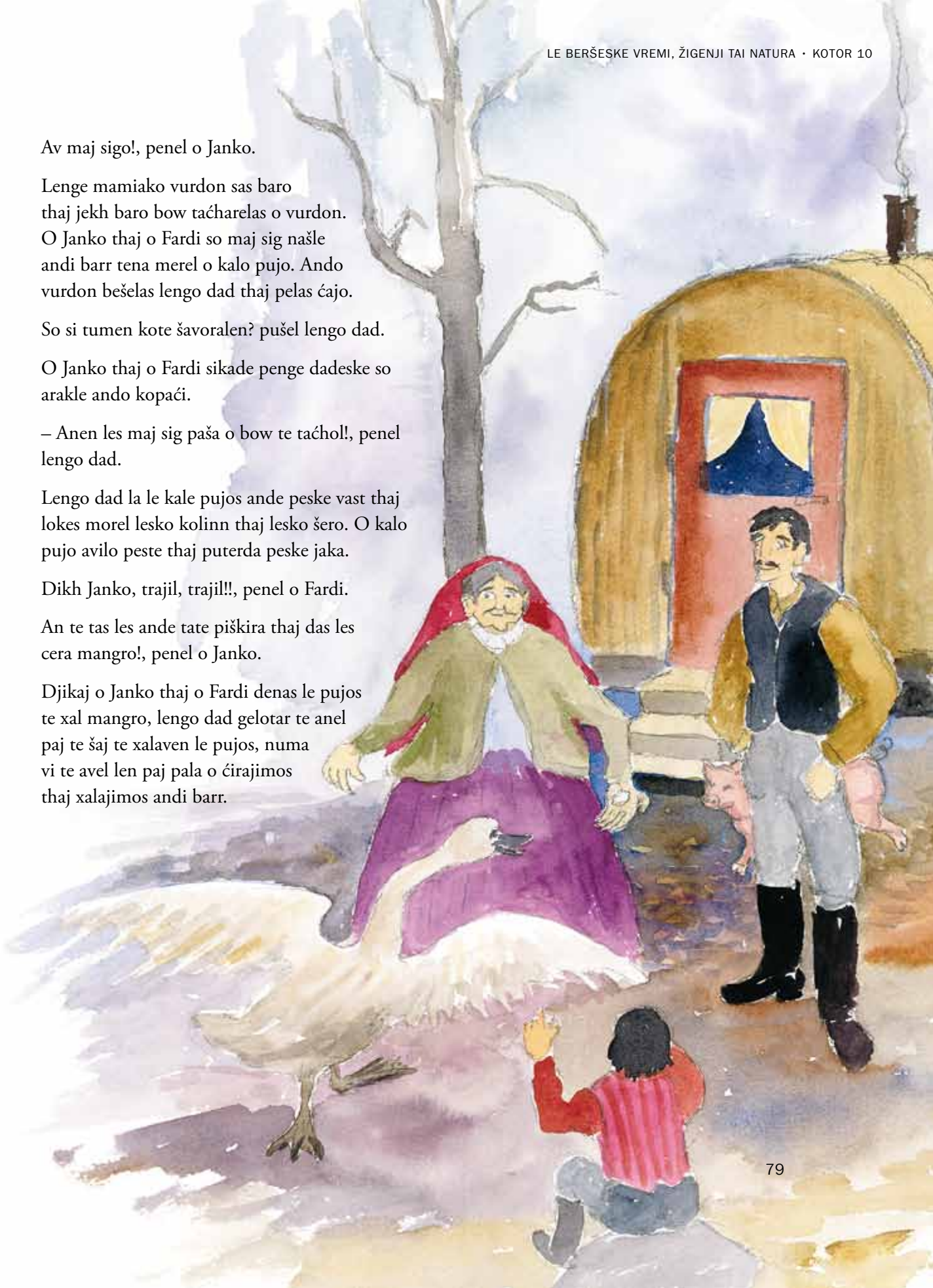
– Anen les maj sig paša o bow te tačhol!, penel
lengo dad.

Lengo dad la le kale pujos ande peske vast thaj
lokes morel lesko kolinn thaj lesko šero. O kalo
pujo avilo peste thaj puterda peske jaka.

Dikh Janko, trajil, trajil!!, penel o Fardi.

An te tas les ande tate piškira thaj das les
cera mangro!, penel o Janko.

Djikaj o Janko thaj o Fardi denas le pujos
te xal mangro, lengo dad gelotar te anel
paj te šaj te xalaven le pujos, numa
vi te avel len paj pala o ćirajimos
thaj xalajimos andi barr.

Le duj šavore inkerenas le kale pujos mišto thaj vi kamenas les ke šaj kelenaspe lesa te načol le djesa andi barr. O cino kalo pujo svako djes barolas thaj leske por sa maj parne kerdjonas. Le rom ašile intrego ivend pe jekh than ando weš. Kana avilo o terno milaj o cino kalo pujo kerdjilio jekh šukar bari parni papin.

Kana avilo o terno milaj musajsas vi le romenge te mutćinpe aba te roden penge aver familien kaj ašile pe aver thana tela o ivend.

Ame musaj te žastar akana, penel o Janko la papinjake.

Naštinas te las tu amensa, penel o Fardi la papinjake.

I papin la te bašol pale le šavore ke pale akana sas te ašel korkoro i papin.

Dikh Janko sar rovel i papin pala amende, penel o Fardi.

Dikhav, penel o Janko tristimasa thaj le asvensa ande jaka.

Le rom perade penge ceri, tode le vurdona pala le grast thaj telarde. I papin ašili korkoro ando baro weš. Pala but pirimos aresli i papin kaj jekh pavero. Le paveros sas perdi grast, gurumna, kajnan thaj bakren. Sas les vi jekh šosoj, jekh mutca, jekh žukel thaj jekh buzni. I papin cera darasa da andre andi pavereski barr. Sa le aver dživini dikhenas pe i papin. Šoha ci dikhle jekh kasavi šukar papin.

Katar aves tu?, pusel o grast la papinjake.

Anda o weš, penel i papin.

Rodav mange varekaj te bešav tena avav korkoro, penel i papin.

Kate si perdo than, penel o šosoj.

Le dživini ažuntinde la papinja te kerel peske jekh kujbo kaj šaj te sovel. O terno milaj naklo sigo. I papin ažutilas le aver dživinen andi le pavereski barr. Kana žalas o šosoj te rodel morkoja i papin lelas sama pe lake šavora. Le grastes ažutilas te cirdel o plugo te boldel i phuv. Sa jekh ke nas i papin zurali cirdelas le grastesa te ažutil les.

Savore kamenas la papinja numa i mutca či kamelas la papinja. Svako rjat kana sovelas i papin delas i mutca pe late te xal la. Jekh data rangla la papinja pe o kolinn thaj ašilo jekh semno katar la mutcake vundji. Le aver dživini či tromanas te penel la mutcake vareso ke i mutca sas le paveresko favorito thaj sas lake slobodno te kerel sa so kamel.

Jekh djes i papin manaštilas te trajil feri te marelpe la mutcasa svako rjat thaj gelitar katar o pavero thaj le dživini. Paro sas leske anda leske barratora o grast, o šošoj, i buzni thaj le kajnan thaj butivar delas pe gindo pala lende.

Avilo o baro milaj thaj i papin aresli paša jekh baro paj.

Kate pašlovav mange, delpe gindo i papin.

Ašunel sipimos thaj djila cera maj dur tele paša o paj. Uštel thaj žaltar te dikhel so si. So dikhel, varesoske rom djilaben thaj kelen thaj jekh bari jag kerde. Žal maj paše thaj dikhel ke vi o Janko thaj vi o Fardi kote le. I papin našel lende thaj lel te bašol pe lende.

Dikhen romale, dikhen će šukar papin avili ande amari barr!, penel jekh romni.

O Janko thaj o Fardi či prinjarde la papinja anglunes numa pala godo prinjarde la. Vi o Janko thaj vi o Fardi vasde la papinja ande penge vast thaj inkerenas les paša pende.

– Av dih so araklam tuke, penel o Janko la papinjake.

Cera maj dur tele paša o paj perdi papinja či depe te arakadjon lenge pujora.

Eta gadala si čiri familia, penel o Janko la papinjake.

Lensa šaj te trajis ande jekh than, penel o Fardi la papinjake.

Le parne papinja daba dikhle ke avilo i papin lende. Katar i but buči ande pavere-ski barr la dživinensa, kerdjilo baro thaj zuralo thaj le papinja vorta trubunas jekh zuralo murš te lel sama pe lende thaj pe lenge pujora.

Pala jekh skurto wrama i papin arakla peske jekh žuvli thaj sas les vi pujora. I papin kanagodi delas pe gindo pe o Janko thaj o Fardi so ažutinde les andi bari šil kana arakle les ando kopači.

Khatar o H C Andersen, ramome romani versia khatar o *Erland Kaldaras*

Muro grast o Marko

Defjal anda rat sas. O kokošo inke či vuštelo te del muj. Ferdo o dořavo ašundol palal o kher kaj bešel muro papo. Dikhav avri pa felastra anda muri soba. Le patrina aba lenpe lokořes te pařuven farba, von kerdon lole aj galbinin. Baro šukarimos avri kaj paruven farba! Akhjarav ke e tamna avel.

Vuštelo muro papo? Adžes site źas kaj jek kaver foro kaj si paše amoro gav te bitinas amaro grast o Marko aj site kinas jek nevo grast. O Marko sas amende lungo vramja, o Marko sas kana me simas cinoři. Akana o grast phurilo aj či maj biril maj te kerel bući. Vi pherdo dand pherada aj či biril te xal gad'a mišto. Pŗa zor dukhal les jek punro aj či biril te boldel e phuv pe e mal, aj naj pe haźna mure papoke maj. Khate šindol muro gindo. O papo del muj – Ismet, gata san? Aj dav anglal – Jo, papo, avav.

O papo či phenelas kanči kana phirasas. Ferdi dikhelas tele pe o drom kaj ingerel amen kaj o kaver foro. Či ašelam te hodinisaras. Ferdi pušlam man te si mange šil.

Davas man gindo sostar gribilas te aresel ando foro. Ando sigo kamel te bitinel le Markos? Vo źanel ke či lel bare love pe o Marko, aj naštil či te inkereles ke mušaj te bitinas les. Kon site lel sama pala o Marko? Či tromav te pušav khatar muro papo ke me kamlemas te lav sama pala *muro* Marko.

Pherdo manuš avele kaj o bazari. Khote sas manuš kaj hanonas, kaj phanden šele aj gilbatori. Pherdo manuš aven angle kaj muro papo aj pušen te bitinel le grastes. Vo či kamel te bitinel le grastes kanikaske. Davas man gindo, kam či kamel te bitinel le grastes?

Muro papo phenel mange te lav sama pala o Marko, ke vo avel palpale akanaš. Saste źal te dikhel te šaj kinel jek nevo grast. Kana vo či maj dičolas lav me aj inkerav le grastes aj phenav lokořes sode me kamav les.

Pala jek vramja avel o papo aj asal pe mande. – So si? Sostar san gad'a raduime? Palal leske zęja dikhav jek parno grast kaj si terno, sasto aj phirel šukar. Papo phenel – Aventar, źastar amenge khere. Anglunes mušaj te źas aj te kinas xabe amenge aj kaj mami. Me pušav lestar – Aj či maj bitinas le Markos? – Na, muro šav. Či biriv te trajiv bilesko, muro Marko. Kamlanas tu te les sama pala leste? Mušaj tuke te les sama vorta aj mišto pala leste! Kaj o nevo grast trubol les jek barato, vaj nići?

Muro ilo pherdilo ando kamlimos.

Fatima Bergendahl

O divano si boldo
pe kelderašiska:
Angelina Dimiter-Taikon

Dade, kin mange grastores – Köp en häst, far!

Dade, kin mange grastores

Te grizhij kamav me les

Dav les paji andaj vedra

Thaj vorzo anda'l gonora.

Leske bala me khuvavñdorasa chunri kerav

Chi mukhav le jakhendar

Xaxavav les e char.

Phabajori me les dav

Thaj po nakh les chumidav

Kin dade, mange grastores

Khurores, te shaj kamav les!

Köp en häst, far, som jag får ha.

Jag lovar han ska få det bra.

Vatten i hinken och varma täcken

och alltid havre i säcken.

Att manen ska flätas är viktigt

med rosetter och vackra band.

Fint gräs ska han få ur min hand

och aldrig lämnas ur siktet.

Äpplen ska han också få

och pussar på mulen då och då.

Köp en häst, far, som jag får sköta

helst ett föl för de är så söta.

Leksa Manus, Lettland

Tolmačimos pe švediska šib *Sture Pyk*

Poetsi pa milaj aj pa iven

Milaj

O milaj avel

Baro tat'imos anel

O kham tat'arel aj phabol

Sa barol, sa phabol

Le džesa lunži

E rat skurto

Le glati notin, aj asan

Kana del brišin

Le phure manuš raduimpe

Iv

Parno, kovlo

Šudro, čingo

Cinořenge aj ternenge

Jakha phabon

Lengo ilo phabon

O paj phaome, o kher tato

Akharav le glaten

– Haidi, aj khelto ando iv

Lašar jek phuror anda iv!

Fatima Bergendahl

O divano si boldo pe kelderašiska: *Kati Dimiter-Taikon*

Ivend

Lungo, parno šukar

Vi terne aj cinoře drago lengo o ivend

O thuv khandel

Ando bov phabol le kašt

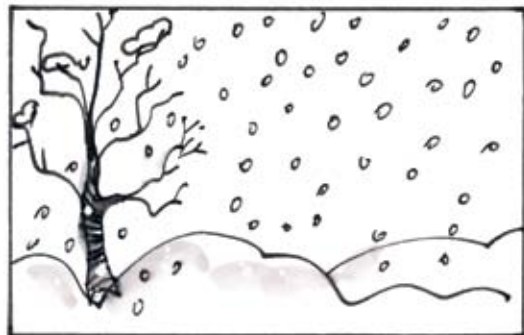
Avri phurdel e barval

Iv del

– Av avri aj khel tut ando iv!

Le glati punřangle, aj bigadeske

Saste aj raduime!

Kana o kham tuniaričil

Kana o kham tuneričil si kana o sonuto nakhle khater e phuv aj o kham si ande jek vorta linja. O kham si pašte 400 datsi maj baro khatar o sonuto aj si 400 datsi maj dural khatar o kham. Uni gindin ke o kham aj o sonuto si sa gad'a bare kana dikhen les khatar e phuv. Kana e vušalin khatar o sonuto vušaravel antrêgo kham pušol total. Naj butivar kana o kham tuneričil, dumult ando Švedo kerdilo o kham tuñeriko ando 30 juni 1945. O Hans Caldaras ramonda ando pesko bufari I betraktarens ögon sar vo serel kana o kham kerdilo tuñeriko:

”Gado milaj tuneričilo o kham. Sogodi ande barr čide pe avri aj dikhenas opre aj phenesa Devleki voja. Le phure keranas trušula aj denas muj: ”Devla, le sama tu pala amende, khatar nasvalimos, briga aj nasulimos.”

Serav ke lam vojagake hoalba kaj sas melaxne aj phařadam le hoalbi. Le vojegi lam aj thodam karing e jakh aj dikhasas opre pe o čeri. Kana o sonuto pašte vušarada o kham čirda jek šudri barval opral e barr. Anda jek data kerdila kali rat, ferdi so sas maškaral ando džese. Vi interesantno sas aj vi darani buči. Sogodi ande barr cipinde aj čudisale kana dikhle sar jek gloria phabolas krugom o sonuto. E mami bešelas ando vurdon aj rovelas. Voj gindisali ke o Del avelo aj e phuv saste xail. Pala duj, trin minutsi sas gata. O kham avelo angle aj bari dar xasali. But ženi ande barr či bistren so kerdila aj kaj dikhle sar o kham tuneričilo.”

O sonuto tuneričil khotora khatar o kham pašte svako trito berš ando Švedo. Atunči bušol partiell, ke ferdi uni khotora kerdon tuñerika. Ando 1 augsti 2008 sas o kham vušarado khotora khatar o sonuto, atunči či akhjares dar, ferdi biris te dikhes sar uni khotar kerdol kale. Šaj dikhes khatar tuñeriko vojaga sar tuneričil vaj te si tut specialne jaški. Atunči anel sar o kham vušaravel khotora khatar o sonuto.

Kati Dimiter-Taikon

Yagorya murdine – Eldarna har slocknat

Ai nene, ai nene
yagorya murdine
pashine o Roma
otkinyona droma
Sov i tu chavo
mro tikno khuroro
ai nene, ai nene
Te dikhes tu sune khamoro
ai nene

Ai nene
ruvore pashine
zasute chiriklya
na urnyana gilya
Sov i tu chavoro
mro tikno jukloro
ai nene
Baxt yanela sune
chonoro

Ai nene
shtil si patria parbe
e balval na phurdel
yoi Romensa sovel
Sov i tu chavoro
mro tikno machoro
ai nene

Sir ushtasa me
pir droma Romane
jasa tu sir baro
ai nene

Akana tu zasov
mro tikno chavoro
ai nene
te yavela loko dromoro
ai nene

Vyssa, vyssa

eldarna har slocknat

vårt folk har gått till vila

vägarna är trötta

Sov lille pojken min

sov mitt lilla föl

vyssa, vyssa

Dröm om den lilla solen

Vyssa, vyssa

Vyssa, vyssa

vargens ungar har gått till vila

fåglarna har somnat

de har slutat sjunga

Sov lille pojken min

sov min lilla valp

vyssa, vyssa

Dröm om lyckan

och om en liten måne

Vyssa, vyssa

bladen hänger bleka

vinden blåser inte mer

den har somnat hos vårt folk

Sov lille pojken min

sov min lilla fisk

vyssa, vyssa

I morgon när du vaknar

följer vi vårt folk längs vägar

där du ska gå som en vuxen karl

vyssa, vyssa

Sov nu

lille pojken min

vyssa, vyssa

måtte vägen din bli lätt

vyssa, vyssa

Bi prinžardi glatengi djili anda Russia

Tolmačimos pe švediska šib: *Gunilla Lundgren*

Anava bufarenĝe

Bufaria

Cirkusliv – Ett år med Brazil Jack, divano Gunilla Lundgren, patreŝi Malcolm Jacobson, LL-förlaget 2008. O divano si laŝardo vuŝoro pe e ŝib e ĝazikani, pferdo patreŝi ande ŝtarferbi. O skritori aj o fotografo phirde me o Cirkus Brazil Jack paste jek berŝ. Khate aves paŝe le manuŝ aj o trajo pe jek traditio-nello familja ando cirkus.

I betraktarens ögon – Memoarer, Hans Caldaras, Prisma, 2002. O bufari si vi ande jek pocket khatar le berŝ 2008. O divano si pe e ĝazikani ŝib. O Hans Caldaras arakhadilo ande berŝ 1948. Ando gor le bufareski ŝaj gines pa familjaki historia. Le Hanseke divanori del tut jek baro žanglimos sar sas le romengo trajo ando Ŝvedo.

Jävla zigenarunge, Monica Caldaras, Podium, 2007. O angluno bufari si khatar Corona förlag 1973. O nevo bufari si laŝardo khatar o dujto phurano bufari kaj sas kerdo ando berŝ 1981. O texto si pe ĝazikani ŝib. Anda gor lel-pe jek divano khatar Monica Caldaras kaj sikhavel le romengi situatcija ando Ŝvedo kaj kerdile maj laŝi khatar e angluni data kana dine avri o bufari de 35 berŝ palpale. Del tut jek laŝo patreto ande romengo trajo aj pa romani tradicija.

Katitziböckerna, Katarina Taikon (1932–1995). Katarina Taikon ramonda 14 bufaria pa pesko trajo sar jek romani ŝej e Katitzi. Voj ramonda gadala bufaria pe ŝvedicka aj ando 2008 dine o Podium avri e angluni data e Katitzi bufari pe romani ŝib kaj o Hans Caldaras tolmiĉarda. Akana ŝaj aŝunes o bufari pe jek ĉipta kaj o Hans Caldaras kaj del дума kaj laŝardo o Podium.

Mure anglune Paramici – Sagor, Si laŝarde aj phende khatar Erland Kaldaras Niko-lizsson, Skolverket, 2004. O texto si pe romani ŝib kelderash. Ando bufari si ramome prinzarde paramiĉi kaj si phende romanes. Le patreŝi si makhle khatar Raija Wallenius.

Nadja Taikon – Tjejen från Tanto – É ŝei anda Tanto, gaŝikano texto khatar Karin Mannerfelt, patretsi Ann Eriksson, LL-förlaget, Stockholm 2003. Kon laŝarda o romano texto si e Maja-Lena aj o Fred Taikon. Ando bufari aŝel vi jek divano kana e Nadja geli kaj e pativ kaj Kali Sara. Si pherdo patretsi pe Interneto pe e pativ pa Kali Sara. Rode pe *Marie sur la Mer*. Pe gadala riga si butivar o texto pe francusicka. Informatcija pe englišicka pa Kali Sara ŝaj arakhes pe e rig wikipedia.org/wiki/saint_sarah.

Sar keren la glati, Skolverket 2000. O texto si ramome ande jek EU-projekto pa romane travellers khatar Englando aj Francuso. Tolimaĉimos si khatar Angelina Dimiter-Taikon. Mangav jertimos, o bufari naŝtis maj te manges.

So Ame Kerdam – Läsebok för romska elever som talar khelderash, Monica Caldaras, Ivan Nikolizsson, Erland Kaldaras Nikolizsson, Skolverket, 2000. Pe kelde-rash. Ando bufari si vi vuŝori textori aj vi lundži textori kana maj si tut maj baro žanglimos ande e ŝib. Le patretsi si makhle khatar Burhan Misirli aj si vi patretsi.

Svarta rosor – Kale ruze – Romsk litteratur, kultur och historia, Gunilla Lundgren, Bokförlaget Tranan, 2003. O texto si pe ŝvedicko ŝib. Uni diktori si ramome sar si pe e ŝib e romani. Jek presentatcija pe 12 romane skritori khatar 11 thema. Ando gor ando bufari del le manuŝes jek laŝo patreto pa le romengi historia, ŝib aj kultura. Patretsi si ando bufari.

Utan hus, utan grav – Romska sånger och dikter – Bi kheresko bi limoresko, Gunilla Lundgren, redaktcija, Wahlström och Widstrand, 2002. O texto si pe ŝvedicka aj pe romanes. Ando bufari si 21 gilia aj 20 diktori, but anda le textori si paŝe textori parallelo pe romanes aj ŝvedicka. Godola kaj žine kaj laŝarde o bufari aven khatar biŝ thema. Ande amaro ginimasko bufari lam ŝov diktori aj gilia. Ame alondam te das avri pe godo romano dialekto kaj si ando bufari aj vi pe ŝvedicko ŝib. Gada ŝaj sikhavas kaj le studentori maj but varitetori pe e ŝib e romani. Si vestome patretsi khatar fotografori khatar pherdo thema.

Viŝhetens brunn – Romska ordspråk och talesätt – Pay žuvindó – Romané sityarimáta hay divánóri, Mikael Demetri aj Angelina Dimiter-Taikon, Skolverket, 2002. O texto si pe kelderash aj pe ŝvedicka. Ando bufari si opral 100 romane divanori aj ŝitarimata. Kaj svako jek si jek tolmačimos pe ŝvedicka. Kaj uni si jek skurto divano paŝe pe ŝvedicka aj kaj uni si vi prinžarde ŝvedicka divanori, kaj si paŝte sa jek fjalo. Le patreŝi si makhle khatar Ivanka Lapardova.

Cajtungori aj webb riga

É Romani Glinda – Jek cajtungo pe ŝvedicka kaj dikhel pe romane puŝimata ando Ŝvedo aj vi ande kaver thema. Lengi rig si: www.romaniglinda.se Trubol te avel pe biblioteko vi!

Le Romané Nevimata – Jek cajtungo pe romani ŝib kaj boldel-pe karing ternimata. Avel avri ŝtarvar ando berŝ. Aktuello informatcija si pe lengi rig pe Interneto pe romanes aj vi pe ŝvedicka. Lengi rig si: www.nevimata.com.

Pe Skolverkets rig www.modersmal.skolverket.se si informatcija pe ŝvedicka aj pe diffirenti varitetori pe romani ŝib. Pe godola romane riga del adveto le sit'aritoria ande daki ŝib.

Pe *Språkrådets rig* www.sprakradet.se si pherdo informatcija pa le rom ando Ŝvedo, pe lengi rig ŝaj arakhes kaver riga pa rom.

Paramiči aj pa čáčimos – pe romani šib 1-2 si pe sama kana šičares studentori ande daki šib. O matrialo sikhavel so sas dedumult, sikhavel kana sas lenge deja aj dada, lenge ņamori kana sas terne. Gadala bufaria si ramome pe arli, lovara aj kelderash kaj si verzija pe romani šib. O gindo si te avel o matrialo ramome pe romano perspektivo, aj te avel andre romanimos. Gadala bufaria aj vi jek gažikani verzija šaj arakhes pe Skolverkets webb rig www.skolverket.se

Gadala bufaria si lašarde khatar e Angelina Dimiter-Taikon, Fatima Bergendahl, Iren Horvatne, Jonny Ivanovitch, Kati Dimiter-Taikon, Mirelle Gyllenbäck aj Mai Beijer, šerotno pe o projekto.

Skolverket

www.skolverket.se